REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXV. ÉVFOLYAM 4. SZÁM **Ára: 300 Ft** **2018. AUGUSZTUS**

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös jászkun redempcióra utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Fülöp Bence, a jászapáti gyermek aratóbanda kaszása *Fotó: Bathó Edit*

TARTALOM

Emlékezés régi jászberényi tanárokra IX. ..... 2–8. oldal
Branyiszkó hős papja – Erdősi Imre ..... 9. oldal
Jászok Ópusztaszeren ..... 9. oldal
JÁSZBERÉNY BÜSZKESÉGEI
Komáromy Márton jászberényi sütőmester,
a „magyar kalácsfonás atyamestere” ..... 10–11. oldal
IV. Kutatótábor a Nagykunságért ..... 12–13. oldal
XXIV. Jász Világtalálkozó Jászfényszarun ..... 14–15. oldal
KÉPES RIPORT
a XXIV. Jász Világtalálkozóról ..... 16–17. oldal
Tóth Tibor Jászságért Díjas ..... 18. oldal
Birkás István festőművészre emlékezve ..... 18–19. oldal
Jászkapitány választás 1998–2018 ..... 20–21. oldal
Búcsú dr. Fazekas Mihály tanár úrtól (1934–2018) .... 22. oldal
Emlékezés bethlenfalvy
Simon Ferenc festőművészre II. rész ..... 22–23. oldal
Harmincéves a „The Árpád Darázs Singers” ..... 24. oldal
Verselő jászok ..... 24. oldal
XIV. Jászkun Hármas kerületi
kézi aratóverseny Jásziványban ..... 25. oldal
KÉPES RIPORT
a XIV. Jászkun Hármas kerületi
kézi aratóversenyéről ..... 26–27. oldal
XXXI. Nemzetközi Mézvásár Jászberényben ..... 28–29. oldal
Dr. Gubicza András Zsidei Barnabás-díjas ..... 30. oldal
777 éve zajlott a „félegyházi csata” ..... 30–31. oldal
Bevették a jászok a hollókői várat ..... 32. oldal

Emlékezés régi jászberényi tanárokra IX.

A jászberényi Magyar Királyi Állami Főgymnasium, később József Nádor Gimnázium (ma Lehel Vezér Gimnázium) természettudós és a bölcsésztudor tanárai közül eddigi írásaimban a természettudományokat tanítókról emlékeztem meg. Ezzel a dolgozattal kilépek a természettudósok vonzásköréből és három, bölcsésztudor tanár életét, munkásságát helyezem az emlékezet asztalára. Mind a három tanár magyar-latin szakos volt, s 1897 és 1926 között egymás után, egymást váltva voltak a főgimnázium tanári karának tagjai. **Sajó Sándor 1897–1903** között, **firtosváraljai Deák Ferencz 1902–1912** között, **dr. Csoma Kálmán 1910–1926** között szolgáltak a gimnáziumban. Tanári munkájuk mellett szépirodalmi munkásságukkal, költeményeikkel, irodalomtörténeti írásaikkal, néprajzi kutatásaik eredményeivel is maradandót alkottak, s nem mellesleg Jászberénnyel és a Jászsággal is foglalkoztak

Sajó Sándor 1930-ban

Elsőként **Sajó (Heringer) Sándor (1868–1933) tanár, költő, drámaíró, az MTA levelező tagja** életét, munkásságát idézem fel. Sajó Sándor az 1920-as évek népszerű költője volt. *„Népszerűségét magyarságtudatának, nemzetszeretetének és nemzetnevelő költőiségének köszönhette."* (Trianon Múzeum katalógusa, Várpalota). Később majdnem elfelejtették

Régi kőbányai diákjai révén az 1990-es évek elejétől az emléke méltó helyére került. Ez az év pedig különleges, hiszen **150 éve született, s 85 éve távozott örökre az élők sorából,** a jeles évfordulókra emlékezve a Palóc Társaság a 2018-as évet Sajó Sándor emlékévnek nyilvánította.

„Petőfi tót volt – ej, no, nem baj,
Magam is sült német vagyok, lám,
Csak éppen a nyelvem
meg lelkem magyar,
S a nap is magyarul ragyog rám.
Petőfi tót volt? – én is más vagyok?
Örvendezz, árva népem,
Vagyunk még magyarok…"

Családja körében (valószínűleg 1930-ban)

Íme *Forgács* című versfüzérének egyik verse, amiben utal arra, hogy elmagyarosodott német gyökerű családban született a Hont vármegyei Ipolyságon, 1868. november 13-án. Édesapja Heringer János szabómester, aki az Ipolysági Takarékpénztár részvényese és több alkalommal igazgatósági tagja volt. 1895-ben hunyt el.

Fia több költeményben emlékezett meg róla. Az *Apámról* című vers már két versszaka is mutatja, hogy látta édesapját a felnőtt fiú.

„Volt egy férfi, fenkölt lelkű és nemes,
Igazak közt első sorban érdemes;
Becsületes, tiszta lelke
A szemében világolt…
Ez a férfi az én édes apám volt.

(…)

Mint apának, gyönyöre volt a család;
Gyönyörünk volt,
ha hallhattuk bölcs szavát;
Ő tanított hőn szeretni
Embert, eszményt, nemzetet,
Igaz szívvel, ahogy ő is szeretett…"

Édesanyja Rossnagel Teréz. Édesanyjáról is sok költeményében olvashatunk. *Dal az édesanyához* című költeményének bevezető strófái bizonyítják édesanyjához való kötődését:

„Én édes jó anyám, fölnevelő dajkám!
Terólad zeng a dal költő-fiad ajkán;
S míg rólad beszélek,
míg téged dalollak.
Szívemben az érzés
imádságba olvad…
Csak érzem, nem értem,
mint gondtalan gyermek,
Égi nagy erejét a te szerelmednek:
S csak azt érzem most is,
bár már férfi lettem,
A gyermeki hála milyen tehetetlen!"

Az 1895. augusztus 17-én Újverbászon (Bács megye, Újvidékhez közel) családot alapított, feleségül vette Delhoes Lujzát, akiről a következőket írta *Lujza könyve* című versében:

„Te vagy az én múzsám!
Mint Petrarca Laurája,
Édes dalra lelkesítő, –
De te százszor szebb vagy nála!"

Két lányuk született. A *Gyertek ide gyerekecskéim* című versét olvasva, következtettem erre.

„Két mosolygó kicsi lányom,
Ti vagytok az imádságom,
A ti édes jó anyátok.

Künn harc vár rám, itthon béke;
Jókedvetek játszi fénye
Rásugárzik homlokomra,
S megenyhül az élet gondja …”

A Lyceum Petőfi önképzőkörének lelkes tagja volt, s 8. osztályban az önképzőkör elnökévé választották.

Az érettségi után, 1886-tól a budapesti egyetem bölcsészkarán magyar-latin szakon folytatja tanulmányait. Közben, 1890. október 1-jén, önkéntesként bevonult a budapesti Károly laktanyába. Egy év elteltével hadnaggyá léptették elő, s a 68. számú gyalogezredtől tartalékos hadnagyként a császári és királyi 26. gyalogezredbe rendelték.

Ipolyság látképe

Az egyikük neve Lucika, a másikuké Bözsike, ez is a róluk írt többi versből derült ki számomra.

Sajó Sándor egyéniségéről többektől is olvastam. Szalay Károly *Szép szülőföldem Felvidék* című verses kötet utószavában írta róla: *„Magánélete is hű tükre volt tiszta emberi egyéniségének. Szerelmi élete szinte meseszerű, középkori lovagi eszményben fogant, házassága is boldog és meghitt volt.”*

Szarka Emese: Sajó Sándor – Egy elfeledett pedagógus című írásában olvasható: *„Sajó nehezen oldódott társaságban, inkább baráti körben engedte jobban megmutatni érzelmeit. Magas termete, acélos lépte, széles gesztikulálása és érces hangja mellett tréfás kedély, elmésség, sajátos „sajósándori” humor jellemezte…, amelyen mindig ott csillogott valami magyar mélabú.”*

Iskolás élete Ipolyságon kezdődött, itt járt elemi iskolába. A középiskolai tanulmányait viszont a nagyhírű Selmecbányai Evangélikus Lyceumban végezte, melynek korábbi tanítványai voltak Petőfi Sándor és Mikszáth Kálmán.

Selmecbánya Evangélikus Lyceum

Tanári diplomáját 1895-ben szerezte meg, azonban már 1891-től a nyitrai polgári és középkereskedelmi iskolában – közben volt egy rövid kitérője Debrecenbe –, 1893-tól az újverbászi gimnáziumban tanított. Újverbászon a város megbecsült polgára, a társadalmi élet fontos szereplője volt. 1894-ben Újverbászon, még Heringer Sándor néven, Jókai félévszázados jubileumi ünnepségén ő ismertette Jókai Mór munkásságát. 1895-ben változtatta a nevét Sajóra. Valószínűleg Jókai Mór iránti tiszteletből, akinek ez volt az egyik álneve. 1897 és 1903 között a volt a jászberényi főgimnázium rendes tanára, 1900. október 15-én véglegesítették a főgimnáziumban. Jászberényben *erőteljesen hatott rá Apponyi Albert, a nagy államférfi nemzetféltése.* Jászberényből került fel Budapestre a III. kerületi állami főgimnáziumba.

Onnan 14 év után, 1918-ban a budapesti (kőbányai) Szent László Gimnáziumba helyezték át, és igazgatóvá nevezték ki. Az 1919-es kommün alatt felmentették állásából, a kommün bukása után visszakerült az igazgatói posztra. 1921-től tankerületi főigazgató lett 1930-ig, nyugdíjba vonulásáig. 1921-ben, amikor a király tankerületi királyi főigazgatói címmel tüntette ki, tiszteletére, közadakozásból létrehozták a Kőbányai Polgárok Sajó Sándor Jutalomdíj-alapítványát

„Kalászos rónán jász nép, ősi fajta
Fonott kalácsa omlón illatos;
Kanyargó Zagyva: sűrű nád a partja,
Komoly, nagy templom:
ura messzi tájnak,
Hullámzó nép a város főterén:
Ünneplő kedvben ide gyűl vasárnap,
A dolgos Jászberény.

(folytatás a 4. oldalon)

(folytatás a 3. oldalról)

Víg kaszinózás, kedves tréfa-mákony,
Lágy hegedűszó, Palotási–dal:
Így éltem benned, hű Apponyi-város
Lélekben, földben gazdag televény…
Száz emlék száll rám, sugaras, virágos
Szeretlek Jászberény!"

Így emlékezett 1929-ben a költő Sajó Sándor, aki hat éven át, 1897–1903 között szolgálta az oktatás-nevelés ügyét a Magyar Királyi Állami Főgymnáziumban. Mind a két tantárgyát, a magyart és a latint is tanította, de kivette részét a tanórán kívüli munkából is. Kezdettől fogva megbízták osztályfőnöki teendőkkel. Már az első itt töltött tanévben a tanári tanácskozások jegyzői feladatát is ellátta.

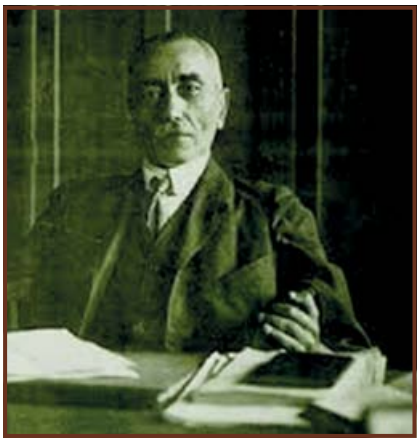

Sajó Sándor igazgató

Az iskola önképzőkörének az 1900/1901-es tanévben, az 1899/1900-as illetve az 1901/1902-es tanévekben pedig a III. és IV. osztályosai szavalókörének tanárelnöke volt. A szavalókör első gyűlésen, 1899. október 10-én *„kifejtette az összejövetel czélját: szabatos előadás, bátor föllépés fontosságát, a szavalás gyakorlati és erkölcsi hasznát."*

Az évzáró tornavizsgán minden évben részt vett a versenybizottság munkájában. Költeményeit szívesen, nagy átéléssel mondta el különféle rendezvényeken, s az iskolai programokon a diákok is gyakran szavalták azokat. Az 1848-as dicsőséges történésekre való emlékező ünnepségen, 1898-ban a költő hatásos előadásában hallhatták *Ötven év* című ódai szárnyalású költeményét. 1901-ben az önképzőkör márciusi díszgyűlésén *Márczius 15-dikére* című Sajó költemény hangzott el Boromisza Gyula VI. osztályos tanuló előadásában. Sőt a Pécsi Figyelő 1901. március 19-i számában olvasható, hogy a pécsi főreáliskolában egy diák a március 15-ei ünnepségen az *Ötven év* című költeményét szavalta.

1898. szeptember 11-én egy gyilkos kezétől vesztette életét Erzsébet királyné (Sissi). Október 10-én a megboldogult királynéért tartott gyászünnepen az emlékbeszéd után Vágó János IV. osztályos tanuló *Erzsébet királyné halálára* című Sajó verset szavalta el.

1900. november 20-án Erzsébet királyné emlékére szintén gyászünnepet tartottak, ahol az igazgatói megemlékezés után az iskola énekkara előadta az *Erzsébet királyné halálára* című, ifjú Tarnay Alajos zongoraművész által megzenésített, mély érzésű költeményét.

Az 1900/1901-es tanévben szívre, lélekre ható emlékbeszédet mondott Erzsébet királyné neve napján. Egy mondat ebből. *„Ki volt Erzsébet királyné: szívünk érzése beszéli, nemzeti történelmünk tanítja, mennyi örömünk volt benne, mutatja érte való gyászunk."* Az emlékbeszédet követően *Erzsébet napján* című Sajó költeményt szavalta Boromisza Gyula VI. osztályos tanuló.

Az 1898/99-es tanévi értesítőben *A stílusról* címmel írt értekezése jelent meg, melyet a tanuló ifjúságnak szánt okulásul. Konkrét példákkal bizonyítja állításait. Egy rövid idézet a ma is érvényes tartalmú esszéből: *„A stílus helyes fejlődése pedig fejlődése a helyes gondolkodásnak is. A kettő ugyanaz. A stílus – maga az ember. Érzelmeink és gondolataink nyilvánulásának eszköze a nyelv: benne tükröződik tehát egész jellemünk. A nemzeti nyelv föltárja a nemzet lelki világát a maga egészében; az egyes ember beszédéből őt magát, egyént ismerni meg…a prózai stílusnak, az egyszerű, közlő előadásnak is szépnek kell lennie. Széppé pedig az érthetőség, szabatosság s a nyelv épsége teszi… A nép nyelve tősgyökeres, magyaros sajátságait tisztelni, ápolni kell az irodalmi nyelvnek is. Petőfi és Arany e népnyelvet nemesítették irodalmi nyelvé."* Az értekezés értékét bizonyítja a Budapesti Hírlap 1899. augusztus 11-i számában megjelent, a középiskolai tanév végi értesítőket bemutató és elemző írás. Erről az esszéről a következőket írták: *„A tudományos színezetű értekezések között az iskolai munkásságra is irányadónak tartjuk a következőket: Sajó Sándor jászberényi tanár, életrevaló fejtegetését A stílusról, melyben az immár nagyon elharapózott idegen szólásmódok kiadásának szükségét és a stílusérzék fejlesztésének módját magyarázza."*

1901-ben felvételt nyert a nagyszünidei magyar művelődéstörténeti rendkívüli tanfolyamra, melyhez 100 korona segítséget kapott.

A Szent László Gimnázium

Az ismeretterjesztő felolvasások folytatódtak 1898-ban, a városban, s ennek keretében Sajó Sándor az úri kaszinóban *A rózsa* című versét olvasta fel.

1902-ben Jászberény város képviselőtestületének megbízott tagja lett, s az 1903. március 29-étől a helyi Nőegylet titkári teendőit is ellátta. 1929-ben részt vett a Nőegylet ötvenéves évfordulós ünnepségein.

A következő emléksorokat írta: *„A jászberényi Keresztény Nőegylet már nevében hármas hivatást jelent: jász erkölcsöt, kereszténységet és nőiességet. E hármas hivatás tulajdonképpen egy: magyarság"*

Az 1902/03-as tanévvel azonban véget ért jászberényi munkássága, ugyanis Budapestre helyezték, mint az évkönyvi bejegyzés bizonyítja: *„1903. júl.27. – 1096. főig. sz. Sajó Sándor r. tanár áthelyezése a budapesti V. ker. áll. főgimnáziumhoz, illetőleg az ehhez csatolt III. ker. párhuzamos osztályokhoz."*

A tanévzáró értesítőben az előbbi mondaton kívül más módon nem reagált az iskola a távozásáról. Vajon miért?

„Dicsőség neked, jó magyar tanító,
Bimbózó lelket híven nevelő!"
(Tanítók ünnepén)

A tanítás, az igazgatói munka mellett országos szinten is vállalt közéleti feladatokat. Sajó társadalmi és irodalmi működése nagyon sokféle, sok területet foglalt magába. Az 1899/1900-as tanévben az Országos Középiskolai Tanáregyesület rendes tagja lett, 1909 és 1911 között titkára, 1918-ig főtitkára volt.

Az Egyesület közgyűlésein beszámolt az éves munkáról, sőt 1908. július 3–4-én, a negyvenkettedik évi rendes közgyűlésen *Magyar műveltség, magyar iskola* címmel előadást is tartott. A Pesti Hírlap 1908. július 5-én így számolt be erről: *„Sajó Sándor szerint… A műveltség nem pusztán tudás, hanem ész, szív és jellem együtt. A nemzeti műveltség alsóbb és felsőbb fokai egyképpen értékesek: a magyar paraszt munkája és földhöz ragaszkodása épp oly becses, mint bármely szellemi tevékenység… A magyar iskola magyar műveltségre neveljen; ez okból a német nyelvet és szellemet nem szabad annyira dédelgetni más világnyelvekkel szemben. Nemzeti céljaink követelik, hogy közgazdaságtant is tanítsunk. A nevelés munkájában főképp az erős magyar érzésre s kötelességérzet nevelésére kell törekednünk… Jogérzet és önérzet csak kötelességérzetből fakadhat; ahol ez nincs, ott jellem sincs…Magyar férfiakat neveljen a magyar középiskola, hogy lelket önthessünk papíroson meglévő intézményeinkbe, mert, Thukydidet szerint: »férfiak teszik az államot s nem puszta falak, sem nem az üres hajók.« A közgyűlés zajos helyesléssel fogadta az előadást."*

Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlönyben gyakran jelentek meg írásai. Sokat foglalkozott az akkori tanári fizetések nagyságával, az iskolai munkával. 2009 májusában Szarka Emese az alábbiakat idézi tőle: *„E külön kis világ szövedékét (tanárok világa) nem ismerve, arra a meggyőződésre jut sok szülő, hogy tanárnak lenni nagyon szűk körű, tehát jelentéktelen és nem úri foglalkozás. Látszat szerint nem életbe való pálya és nincs közvetlenül ható, azonnal kézzelfogható eredménye sem.*

És ha nem így van is, ha az iskolai munka elsőrangú fontossága általánosan elismert volna is: ki képes megítélni a tanári munka nehézségét? Senki, csak az, aki maga is tanít. És ki képes helyesen megítélni az egyes tanár munkájának értékét? Csak nagyon kevesen. A tanulónak van érzése róla, ítélete nem lehet; a nagyközönség pedig gépiesen ismételgeti a nagy kulturálatlanságra való ítéletet: napi 3 óra munka, évi 3 hónapi vakáció. Pedig csak egy kis jóakarat kellene annak a megértéséhez, hogy a tanítás és a fegyelmezés a legnehezebb munka, hogy a jövendő nemzedékek emberré és magyarrá nevelése, tehát éppen a középiskola munkája a legnemzetibb, a legfontosabb munka, hogy pl. egy tanár egy mindennapos fegyelmi esetet helyesen, igazságosan, – s ehhez pedig türelem,hangulat, sőt ihlet szükséges – szeretetre és erkölcsre nevelőn tud elintézni: ezzel érdemesebb és fontosabb munkát végzett bármiféle akta elintézésénél."

A korabeli újságokból kiderül, hogy több alkalommal volt érettségi biztos főgimnáziumokban. Így például a győri tankerületben a soproni katolikus főgimnáziumban, a nagyszebeni főgimnáziumnál, a budapesti Tisztviselőtelepi Széchenyi István Gimnáziumban.

A Budapesti Hírlap 1917. február 8-ai számában hírt adott a Kisfaludy Társaság tagválasztásáról, ahol Sajó Sándor 19 szavazatot kapott, s a december 5-én tartott székfoglalója után a társaság tagja lett. *„Sajó Sándor régi poéta, kinok lírája nem ismeretlen az olvasók előtt"* – írja az újság.

1929. április 30-án pedig arról számol be a hírlap, hogy a Csokonai Kör meghívására a Kisfaludy Társaság Debrecenben tartotta ünnepi ülését. A kihelyezett ülést követően *„Szabolcska Mihály költői termésének több illatos virágát élvezte a hallgatóság. A pompás verseket a távollevő költő helyett Sajó Sándor olvasta föl." A felolvasás után „Bessenyey Lajos református főgimnáziumi tanár Sajó Sándort, a sírva vigadó magyar poétát éltette."*

1933. januárjában a Magyar Tudományos Akadémián saját verseinek (többek között A kőkereszt beszél című istenes verse és Hogy igazságunk gyávaságba fúlt irredenta éneke) felolvasásával tartotta székfoglalóját. Az Akadémia nevében Négyessy László, a Pázmány Péter Tudományegyetem tanára, irodalomtörténész, esztéta, stiliszta köszöntötte az új levelező tagot: *„Akadémiánk mindig válogatós volt a költőkkel szemben. A választással ebben az esetben is hangsúlyozta azt, hogy téged kiemelkedő egyéniségnek ismer el a magyar költészet terén. Köteteid sorában igazi eredeti lírai tehetség szólal meg. Magyar lelked a művészet varázsával szólalt meg nemcsak a szorosan vett hazafias költészetedben, fájdalmasan időszerű irredenta dalaidban, továbbá ünnepi ódáidban, hanem tisztán személyi élményekből fakadó költeményeidben is…*

Mi költészetedben a művészi értékeket helyezzük mindenek fölé, a tartalom és a forma benső összhangját, a nyelv muzsikáját. Te megmutattad azt, hogy a nyelv erőszakolása nélkül, keresett szimbolizmus nélkül is lehet a költői szónak új színt adni. Szóművészetedet iskolázta a stilisztikai tudatosság…"

A Magyar Tanárok Nemzeti Szövetségének elnöki tisztjét is betöltötte, a Balatoni Társaság irodalmi szakosztályának elnöke, a Társadalmi Egyesületek Szövetségének társelnöke, Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának tagja, a Kőbányai Hét című lap főszerkesztője és még több társaság, egyesület rendes vagy tiszteletbeli tagja volt.

„S minden költő csodaember:
Boldogító gyötrelemmel
Titkokat lát behúnyt szemmel, –
Neki az van, ami nincs."
(Forgács című versfüzér – A költő)

Sajó Sándor igen termékeny költő volt, aki elsősorban hazafias és irredenta költemények szerzőjeként vált ismertté.

Verseskötetei, drámái mellett cikkei, tanulmányai, évkönyvi tájékoztatói együttesen több mint 800 oldalt tesznek ki.

Költészetéről úgy tartották, hogy nagy jellemképző és nemzetnevelő értékkel bír, lelki táplálékul szolgálva a trianoni nemzedéknek – nem csupán verseivel, hanem értekező esszéivel és nyelvészeti cikkeivel is. 1919-től 1933-ban bekövetkezett halálig sok versében tiltakozott Trianon embertelensége, igazságtalansága ellen.

(folytatás a 6. oldalon)

(folytatás az 5. oldalról)

A Trianon-sokk mellett a költeményeiben a magyarság téma gyakran megjelent, mint a *Magyarnak születtem* című műben, melyet 1922-ben írt. Egy a hét versszak közül:

„Magyarnak születtem.
Szeretve, gyűlölve
Virrasztom a nemzet jogos álmait,
Érte buzdulok föl búra vagy örömre,

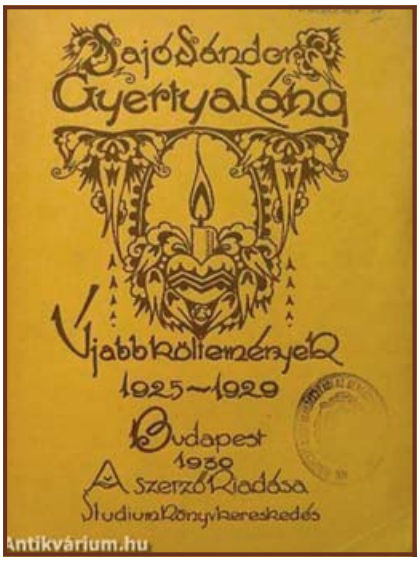

Sajó Sándor utolsó kötete

Kiadta a Ménrót Kiadó 2000-ben

Érte gyúl szívemben a kétség s a hit;
Érte száll fohászom
az Ég trónusához;
Adjon a magyarnak lelkes nagy erőt,
Hitvallása légyen: hűség a hazához
És szeresse bölcsen, férfitettel őt!"

Olvastam verseit, és ha nem tudtam volna, hogy Sajó Sándor verseit olvasom, azt hittem volna, hogy egy Petőfi kötet van a kezemben.

Már a versek címe is iskoláskori példaképét, Petőfit idézi, ő hatott szépirodalmi stílusára. *„Petőfitől tanultam függetlenségérzettől áthatott férfiasságot, Apponyitól erkölcsi fennköltséget, s apámtól, mint élő példától mindkettőt"* – írta életrajzi feljegyzéseiben.

Igen korán megmutatkozott költői vénája, ötödikes korában írta első versét első szerelmének, Seidl Vilma trafikoslánynak. Az első világháború előtti versei főleg a családról, a barátságról, a szerelemről, a hazaszeretetről, a szülőföldről szóltak. Féltő szeretettel írt szülővárosáról, Ipolyságról és környékéről, s diákkora városáról, Selmecbányáról.

„Köszönt a kis ház,
melyben megszülettem,
A vén fa,
melynek fészkét szedegettem,
Az erdő,
melyben búval bujdokoltam,
Az Ipoly,
melyben kétszer fuldokoltam…„
(Részlet Egy kis városban
című verséből)

Megjelentek azonban már ekkor is szomorú, bús gondolatok a költeményeiben, de írt humoros forgácsokat is. Egy ezek közül, címe: Pasteur

„Nagy ember volt,
mert nagy tudós volt
S fajának lelkes, hű fia:
Nem „francia tudós",
Hanem: tudós és – francia"

Költészetének csillaga Trianon után emelkedik a legmagasabbra: 1919-ben írt Magyar ének című versét az irredenta irodalom nyitányaként szokták emlegetni. E versével végleg országosan elismert költővé vált. 1920-ban kiadott Tegnaptól holnapig című kötete „a nemzet költőjévé" tette.

1885-től már olvashatták verseit fővárosi és vidéki lapokban. Első nyomtatott verse 1885-ben jelent meg a Képes Családi Lapokban. Első kötetét, *Három év alatt (Ifjúkori kísérletek)* címmel 1886-ban osztálytársai segítségével adta ki. Az osztálytársai adták össze a pénzt 50 darab kötet nyomtatására. Ők már akkor értékelték a munkáit.

Ezt követően egyre több helyen jelennek meg versei, többek között az Ország-Világ, a Vasárnapi Újság, a Bolond Istók, a Képes Családi Lapok, Új Idők című újságokban.

Újverbászon megpróbálkozott újság kiadásával is. Verbász és Vidéke címmel magyar nyelvű lapot indít a svábok lakta településen. Nem sokáig élt az újság.

Különböző társaságok évente írtak ki jeligés pályázatot verselők számára. Sajó Sándor beküldte verseit a pályázatokra, s sokszor ő volt a győztes. Ezer év című ódájával 1895-ben elnyerte a budapesti Katholikus Kör 200 koronás pályázati díját. A *Halál* című költeményét a Petőfi Társaság Vigyázó-pályázatán megdicsérték. 1898-ban Nyíregyházán Bessenyei szobrot állítottak. Ez alkalomból ódapályázatot hirdettek, aminek a díja 10 darab húszfrankos arany volt. A pályadíjat Sajó Sándor 13 versszakos *Bessenyei* című ódája nyerte el. A szobor leleplezésekor Sajó Sándor maga szavalta el az ódát. *Költemény* című versét a Kisfaludy Társaság a Bulyovszky-díjjal jutalmazta.

Egy újabb pályázatról az Újság 1905. április 28-án így számolt be: *„A Petőfi Társaság által hirdetett lírai költemény-pályázat sorsáról ma délután döntött a bíráló bizottság….a háromszáz koronás díjat gróf Vigyázó alapítványából az André című költemény nyerte el szótöbbséggel. A költemény az eltűnt vakmerő északsarkkutató tragédiáját beszéli el megragadó képekben. A mű szerkezete kissé laza, mert öt strófából álló bevezetése el van nyújtva, befejező két szakasza pedig kettéválik, de azért erős képzelet és emelkedett, modern gondolkodás terméke. A felbontott jeligés levélből Sajó Sándor neve tűnt elő, mint szerzőé. Sajó most már harmadízben nyer koszorút a Petőfi Társaságban."* A három díjazott költemény: Apró sírhalmok, a Tarpataki völgyben és az André.

1910-ben a nyíregyházi Bessenyei Kör pályadíját nyerte el *Rákóczi* című munkájával. A debreceni Csokonai Kör a pályadíjjal jutalmazta *Dacos Magyarok* című szatíráját. A Magyar Tudományos Akadémia 1919-ben Farkas-Raskó-díjjal tüntette ki a *Magyarnak lenni* című költeményét, ugyanebben részesült másik évben *Az utolsó magyar és a Vagyunk még magyarok* című verse.

1898-ban Jászberényben jelent meg *Fiatal szívvel* című második kötete, ami már országos visszhangot váltott ki. További önálló kötetei: Útközben – versek Bp. 1904, Gordonka – versek Bp. 1910, Tegnaptól holnapig – versek Bp. 1920, Magyar versek Bp. 1922, Muzsikaszó Bp. 1925., Gyertyaláng Bp.

1930., ezután haláláig még közel ötven költeményt írt, melyek budapesti újságokban jelentek meg.

A Néptanítók lapja 1926. április 1-i számában hírt közölt arról, hogy a Keszthelyi Helikon százados évfordulóján megjelent egy díszes könyv, melyben Sajó Sándor *Festetics György emlékezete* című költeménye is olvasható.

Hat drámát is írt, amelyek feledésbe merültek. A *Két szerelem,* amelyet a Nemzeti Színház Mészáros-díj pályázatára küldött be (1897–98).

Sírja a Kerepesi temetőben

Zrinyi György házassága történelmi vígjáték (1901), a Nemzeti Színházban négy előadást ért meg 1907-ben. Ez a drámája elnyerte az Akadémia Telekidíját. A Jászberény és vidéke lap is hírül adta az eseményt 1903. március 22-én:

„*A tudományos akadémián pénteken délután adták ki a Teleky díjat. A bírálók többsége a Zrinyi György házassága (Felhős ég is mutat derűt jelige) vígjátékra adta szavazatát. Az akadémia teljes ülése jóváhagyta a bizottság határozatát és a 100 arany pályadíjat az említett jeligés munkálatnak oda ítélte. Az érdemes szerző Sajó Sándor főgymnásiumi tanár. Ehhez a nagyszabású irodalmi sikerhez őszintén gratulálunk, de gratulálhat magának az a gymnásium is, melynek tanári karában ilyen férfiú foglal helyet.*" Majd április 22-én arról számolt be a lap, hogy a nagy irodalmi sikere alkalmából a kaszinó egyesület díszlakomát rendezett Sajó Sándor tiszteletére, melyen feleségével együtt vett részt.

A gyáva (1904) négy felvonásos színművét a Nemzeti Színházban 1906. januárjában egy alkalommal bemutatták. *Réz István* három felvonásos parasztdrámája és *Zrinyi Péter* történelmi drámája nem kerültek színpadra. A *Vihar* című egy felvonásos opera szövegkönyve pedig elveszett.

Dolgozatai közül a helytörténészek ma is haszonnal forgathatják az *Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képben. Hont vármegye és Selmecbánya* című leírást (1889).

Műfordításait kevésbé emlegetik, pedig a Horatius, Heinrich Heine, Paul Verlaine, Sully Puadhomme, Logan, Reiner Maria Rilke, Victor Hugo, Gustav Falke, Alfred de Musset műveinek fordításai segítik lírai jellemének megismerését.

Városunkból személyesen is többen ismerték s elhunytát mélyen gyászolják" – olvasható a Jász Hírlap 1933. február 4-i számában. A Kerepesi temetőben, a főváros adományozta díszsírhelyen temették el.

Sírjánál négyen mondtak gyászbeszédet. A Kisfaludy Társaság és a Magyar Tudományos Akadémia nevében Áprily Lajos költő beszédében a következőket mondta: „*a szenvedélyes nemzetszerelem a meghatározó vonása volt költészetének… Keserűségében is a nemzeti életigenlésnek a költője volt, s maga is tele volt életszeretettel…*" Budapest Csörsz utcai lakóházán emléktáblát helyeztek el.

Mellszobra Ipolyságon a templom előtti parkban 2008 óta

Tanárként, költőként egész életében szóban, írásban harcolt a magyarságért. Legutolsó verse, a *Nem akarok gyáva csendet,* egy strófájából is ez olvasható ki:

„Szomorú sors megvénülni,
Még szomorúbb: sutban ülni;
Nem akarok gyáva csendet,
Amíg élek, zúgok-zengek."

A harca 1933. február elsején Budapesten véget ért.

A Krisztina Körúton a Déli Pályaudvar előtt összeesett „*a jászberényi főgimnázium egykori tudós tanára, az örökszép irredenta költemények lánglelkű költője, Sajó Sándor főigazgató,*" a szíve már nem bírta szolgálni. „*Halála nagy vesztesége a magyar irodalmi és tanári köröknek, de nagy vesztesége az egész nemzetnek is, melyet gyönyörű verseivel megajándékozott.*

Ahogy a bevezetőben írtam az 1990-es években a régi tanítványok megkeresték a sírját, mely szinte már eltűnt a bokrok között, megtisztították és új síremléket állítottak.

„Ipoly-parti fűzek között száll az ének,
Bólogatva áldoz költőnk szellemének,
Neve beivódott a rögökbe mélyen,
Nem tűnik el onnan viharban,
se vészben."

(Szőke István Atilla:
Vers Sajó Sándorhoz)

Az 1990-es évek végétől egyre gyarapodott a Sajó Sándor emlékét fenntartó történések száma. Néhány ismertetővel, fényképpel mutatom be a maiak emlékezését.

2004-ben Várpalotán a Zichy Kastélyban hozták létre a Trianon Múzeumot, ahol 18 emlékszoba van.

(folytatás a 8. oldalon)

(folytatás a 7. oldalról)

Ezek egyike a Sajó Sándor emlékszobája, melynek felirata: A trianoni fájdalom költője. *„A gyűjteményben látható a páratlan szerencsével megmenekült, s egy budai pincéből kalandos úton előkerült Sajó Sándor családi hagyaték, ennek legérdekesebb eredeti dokumentumai és természetesen a legszebb Sajó-költemények”* – olvasható a kiállítás katalógusában.

2001-ben rendezte meg első ízben, az 1989-ben Szklabonyán megalakult Palóc Társaság, a Kárpát-medencében élő tanulók rangos találkozóját Ipolyságon, a *„Magyarnak lenni nagy s szent akarat”* mottójú, magyarság verseket mondó versenyt Sajó Sándor költő emlékére. A tizenkettedik találkozón, 2012. november 9-én már második alkalommal jászberényi diákok is részt vettek a versenyen, ebben az évben a Lehel Vezér Gimnázium három diákja. Elkísérte őket dr. Suba György, a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége (KÉSZ) Jászberényi Csoportjának elnöke, dr. Suba Györgyné, Bolla János jászkapitány és Bolla Jánosné, valamint Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató.

Ezen a rendezvénysorozaton most már évente vesznek részt jászberényi tanulók, a Lehel Vezér Gimnázium, a Liska József Szakközépiskola és a Nagyboldogasszony Katolikus Iskola tanulói. 2011-ben emléktáblát avattak a Lehel Vezér Gimnázium folyosóján a Lehel Vezér Gimnázium, a Jászok Egyesülete, a KÉSZ jászberényi csoportja és a Palóc Társaság összefogásával. A KÉSZ 2009-ben vette fel a kapcsolatot a Palóc Társasággal, ami kibővült a Lehel Vezér Gimnáziummal, s kezdettől fogva igen aktív az együttműködés.

Kőbánya Önkormányzata 2012-ben a Szent László Gimnázium igazgatója emlékére az oktatási ágazatban adható Sajó Sándor díjat alapított.

2013-ban a Palóc Társaság kiadta *Szép szülőföldem Felvidék* címmel Sajó Sándor verseit tartalmazó kötetet, amit Jászberényben a Lehel Vezér Gimnáziumban Z. Urbán Aladár szerkesztő, a Palóc Társaság elnöke mutatott be. Közreműködött: Czeglédi Botond rimaszombati, Berkó Boglárka, Köreі-Nagy Kristóf és Rigó Renáta jászberényi leheles tanuló.

2013 óta különböző vajdasági helyszíneken rendezik meg a Délvidéki Sajó Sándor Hazafias Versmondó Versenyt, melynek legjobbjai az ipolysági versenyen képviselik a Vajdaságot.

A 2018-as Sajó Sándor emlékév gazdag programja (megemlékezések, koszorúzások, könyvkiadás, emléktáblák állítása, tudományos ülések, „Rendületlenül” irodalmi vetélkedő,, versmondó fiatalok seregszemléje, rajz- és mozgóképpályázat, irodalmi estek, emléktúrák Sajó Sándor nyomában, s még sok más) méltó tiszteletadás az előtt a pedagógus, költő előtt, akiről Dr. Madai Gyula az OKT (Országos Középiskolai Tanáregyesület elnöke) a temetésén azt mondta: *„Ő nem volt visszhangja senkinek, ő maga volt a kürtszó”*. S akinek költői munkásságáról válogatott verseinek előszavában Pintér Jenő irodalomtörténész 1937-ben azt írta: *„Sajó Sándor elégiái, ódái hétfájdalmas magyar énekek. Költészete mély erkölcsi értékein és nemzetindító hatásán kívül nagybecsű esztétikai kincs is.”*

Emléktábla az LVG folyosóján
Fotó: dr. Suba Györgyné

Források:

A jászberényi Magyar Királyi Állami József Nádor Reálgimnázium értesítői 1897–1905 között
Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái, 12. kötet
Sajó Sándor: Nem akarok gyáva csendet, Szerk: Medvigy Endre, Ménrót Kiadó 2000
Sajó Sándor: Harangszó az Ipoly partján, SikerX Bt, 2006
Sajó Sándor: Magyarnak lenni, Szerk: Zalabai Zsigmond, Lirium Aurum Dunaszerdahely, 2006
Szép szülőföldem Felvidék, Sajó Sándor versei, Szerk: Z. Urbán Aladár, Palóc Társaság, 2012
Dr. Suba Györgyné helytörténeti kutató dokumentumai
Dr. Körei Nagy Katalin újságíró dokumentumai
A Jászberényi Keresztény Nőegylet Jubileumi Emlékalbuma 1879–1929, Jászberény 1929.
http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC13280/13310.htm
Magyar Életrajzi Lexikon
http://www.kjf.hu/nevelestortenet/index.php?act=menu_tart&rovat_mod=akt&eid=38&rid=3&id=347
http://kkbk.blog.hu/2010/06/04/sajo_sandor_a_karpat_medenceert
http://www.kobanya.hu/?module=news&action=list&fname=DIJAZOTTAK_2015&fpage=3
http://trianonmuzeum.hu/index.php?page=post&id=175#prettyPhoto
http://www.boldogsag.net/index.php?option=com_content&view=article&id=15608:ki-volt-sajo-sandor-&catid=966:magyar-sors-es-hitvallas&Itemid=583
http://felvidek.ma/2017/11/sajo-sandor-a-nemzeti-eletigenlesnek-a-koltoje/
https://turul.info/napok/sajo
http://www.kjf.hu/nevelestortenet/index.php?act=menu_tart&rovat_mod=akt&eid=38&rid=3&id=347
Szarka Emese: Sajó Sándor – Egy elfeledett pedagógus
www.paloctarsasag.real-net.sk
http://www.arpadgimnazium.hu/wp-content/uploads/2015/01/100-ev-100-kep-az-Arpad-Gimnazium-tortenetebol.pdf
Pécsi Figyelő 1901. március 19-i száma
Vasárnapi Újság – 1898/3. Élet- és jellemrajzok
Az Ujság, 1905, április 28./119. száma
Pesti Hírlap, 1908/július 05/161. száma
Budapesti Hírlap 1899. augusztus 11., 1901. július 3., 1917. február 8., 1929. április 30. számai
Jászberény és Vidéke, 1903. évi számai
Jász Hírlap 1933. február 4-i száma
A Hét 1994/2 -1994-12-16 / 51. száma
Dr. Kiss László: Egy méltatlanul elfeledett költő

Csörgő Terézia
nyugalmazott
biológia-kémia szakos tanár

Branyiszkó hős papja – Erdősi Imre

Az 1848–49-es szabadságharcban a magyarországi egyházak lelkészei nagy számban vállaltak szolidaritást a nemzet küzdelmében. Volt, aki a szószékről hirdette a függetlenség, szabadság eszméjét, de volt aki fegyverrel kezében sietett a honvédő háborúban katonáink segítségére. Ezek közé tartozott Hoky István, akit az oroszok elleni csatában ért halálos sérülés Gömör megyében. A csíksomlyói katolikus pap is vitézül verekedett az erdélyi harcokban, neve Andrásy Pál volt. Hosszan lehetne még sorolni a hős papok neveit, de bővebben most csak egy kecskeméti vonatkozású atyáról kívánok írni.

Poleszni Imre néven született Nyitrán. Csizmadia édesapja kegyesrendi gimnáziumba íratta be. Tanári pályáját 1840-ben Selmecbányán kezdte. Guyon Richárddal itt ismerkedett meg, és a háború kitörésekor az ő alakulatánál jelentkezett tábori lelkésznek.

1849. január 18-án a szélaknai csatában vett részt, majd a február 5-i branyiszkói ütközetben ismét kardot ragadott.

Az orosz túlerő ellen igen kétesélyes ütközet zajlott. Az addigra már Erdősire magyarosított nevű pap reverendában, egyik kezében karddal, másik kezében kereszttel a katonák élére állt, és lelkesítő szónoklatával fanatizálta a honvédeket, akik szép győzelmet arattak azon a napon. Karddal a kezében az élvonalban hadakozott egész nap.

Guyon Richárd megállapítása szerint Erdősi atya közreműködése nélkül nem győzött volna a magyar sereg.

A bukás után üldöztetést szenvedett. 1861-ben került Kecskemétre a piaristákhoz tanítónak. Érdemei közé tartozik, hogy az addig latin nyelven írt Historia Domus-t akkortól magyar nyelvre fordították és így tették közzé a továbbiakban.

1878-ban hazatért Nyitrára, ott fejezte be tiszteletre méltó életét.

A nemrég a gyűjteményembe került régi festmény a branyiszkói csatát ábrázolja. A kép előterében látható Poleszni (Erdős) Imre, amint csatára vezeti a honvédeket.

A hősöket időnként meg kell idézni, hogy az új generációk is megismerjék őket, és soha ne kerüljenek a feledés homályába.

Felhasznált irodalom:

Péterné–Szabó–Székelyné Kőrösi Ilona: Kecskeméti életrajzi lexikon, 1992

Szabó Tamás: Erdősi Imre, a hőslelkű piarista

Kecskeméti Lapok, 1990. II. 9.

Szabó Tamás: A szabadságharc lelkes katonapapja

Petőfi Népe, 1978. III. 8.

Szabó Tamás: Száz kecskeméti honvéd és nemzetőr az 1848-49-es szabadságharcban

Honismereti Közlemények, Kecskemét, 1989. 9. sz.

Zakar Péter: Katolikus papok a császári királyi hadbíróság előtt

XXV. Nyári Egyetem előadása a Szent György Lovagrend szervezésében Visegrád, 2018.

Fülöpszállási Székely Gábor
helytörténeti kutató

Jászok Ópusztaszeren

A jászalsószentgyörgyi önkormányzat sikeres pályázat eredményeként célhoz rendelt vissza nem térítendő kulturális célú támogatásban részesült.

Szarvák Imre polgármester a felhasználás mikéntjére a jelentős létszáma, valamint aktivitása miatt a település egyik meghatározó civil szervezetét, a Jászalsószentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományőrző Egyesületet jogosította fel. A Simon Károly elnök által vezetett Egyesület a támogatás révén nyújtott lehetőséggel élve egynapos autóbuszos kirándulást szervezett június 23-ra, Ópusztaszerre.

A honfoglalás emlékére csodálatos természeti környezetben létesített Nemzeti Történeti Emlékpark több látványosságot kínált a jurtákkal, szobrokkal, interaktív kiállításokkal, a Skanzen épületeivel. A legfőbb látnivaló azonban a kerek Látogatóközpontban, a Rotundában fellelhető Feszty-körkép volt. A vereckei átkelést megörökítő „Magyarok bejövetele" című monumentális festmény szinte megelevenedett a csatazajt, lódobogást felidéző hangeffektusoknak köszönhetően. A látvány és a hangzás együttese lenyűgöző hatást váltott.

A Jászalsószentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományőrző Egyesület tagjai Ópusztaszeren ***Fotó: K. N. K.***

A 120 méter hosszú, 15 méter magas gigantikus körkép különösen kedves a jász ember számára, mivel a Feszty Árpád festőművész által vezetett művészcsoportnak a jászapáti származású Vágó Pál, a lóábrázolás mestere is tagja volt.

A Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény Csongrád megye népi építészetébe engedett bepillantást a módos és kevésbé módos gazdák lakóépületein, tanyasi iskolán, iparos műhelyeken keresztül.

Egyedi, felejthetetlen élményt nyújtott az egyik jurtában kiállított csaknem kétezer éves mamutfenyő törzsének szelete. Megdöbbentő volt azzal szembesülni, hogy az emberiség történelmi léptékű múltja csupán egy-egy vékony évgyűrűcske volt a faóriás életében.

Az Egyesület a közeljövőben Mezőkövesdre látogat.

Dr. Körei Nagy Katalin újságíró

JÁSZBERÉNY BÜSZKESÉGEI
Komáromy Márton jászberényi sütőmester, a „magyar kalácsfonás atyamestere”

„Hej karácsony, karácsony,
Van-e kalács e rácson,
Ha nincs kalács a rácson,
Szomorú a karácsony.”

A Jászságban a *rostélyos kalácsot* – más vidéken kulcsos kalácsnak is hívják – mindenki ismeri.

Komáromy Márton

Családjáról és ő magáról kevés adat áll rendelkezésünkre, szakmai tevékenységéről annál több. Ez utóbbiak alapján ismerkedjünk meg a jászberényi ipartestület híres pékmesterével. Komáromy Márton 145. évvel ezelőtt, 1873-ban Jászberényben született. A magyar sütőipari szakma egy olyan jeles képviselője volt, aki széles szakmai tudásával nagy tekintélyt vívott ki nemcsak hazájában, hanem külföldön

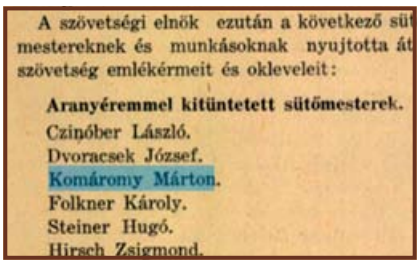

A szövetségi elnök ezután a következő süt mestereknek és munkásoknak nyujtotta át szövetség emlékérmeit és okleveleit:

Aranyéremmel kitüntetett sütőmesterek.

Czinóber László.
Dvoracsek József.
Komáromy Márton.
Folkner Károly.
Steiner Hugó.
Hirsch Zsigmond.

Magyar Sütők Lapja, 1931-06-01/11. sz.

A növekvő infláció miatt a kenyérsütés díját 10 fillérről 12 fillérre emelték. Végül megegyeztek, hogy sütőiparos társaik vevőközönségét hat hónapig nem csábítják át. Varga Béla, Komáromy Márton, Hoffman Béla, Volentér István, Pesti András és Jakab János jászberényi sütőiparosok írták alá a megegyezést.

A Jászberény újság 1912. augusztus 4-i száma arról számolt be, hogy megjelent a legelső sütőipari szakkönyv az országban, amelyet Komáromy Márton jászberényi polgár írt, aki Magyarországon elismert szaktekintély. A szakkönyv iránt olyan nagy volt az érdeklődés, hogy az ország minden részéből kapott megrendeléseket. Ami külön érdekes, hogy a jászberényi ipartestület sütőmesterének jelentek meg közleményei a *Berliner Bäcker Fach Zeitung*-ban is. Így egyértelmű, hogy külföldre is el-

1909-ben az első sütőszaktanfolyam hallgatói. Kép forrása: Magyar Sütők Lapja

A rostélyos kalács lakodalmakban nagy szerepet játszott és játszik ma is, de ajándékba is vitték, vagy éppen a lakodalmas menetben felvonuló férfiak kezében lévő borosüveg nyakára húzták és kínálták meg belőle a násznépet és a nézelődőket. Fonása különleges, egyes leírásokban ősrégi magyar díszfonásként emlegetik. Ez egy olyan régi, népi sütési hagyomány, mellyel más nemzet nem nagyon dicsekedhet. Az viszont Komáromy Márton érdeme, hogy nemcsak *sütőipari szinten,* hanem Európa szerte mindenki számára ismertté tette.

is. Számtalan díjat nyert, kiállítások állandó résztvevője volt, és szakmai karrierje csúcsát jelentette, amikor aranyéremmel kitüntették.

1909-ben indult be az első sütőszaktanfolyam, amelyen ő is részt vett, de a mellékelt képen nem sikerült Komáromy pékmestert beazonosítani. 1911-ben a jászberényi sütőiparosok összefogtak és egy közös egyezményt írtak alá. Kötelezték magukat, hogy az elaggott iparosok segélyezésére minden évben 10 koronát ajánlanak fel. Egészségügyi szempontból a vevőktől a régi süteményeket nem cserélik vissza.

jutott a mester könyve, és érdeklődtek is iránta. Abban az időben nem volt általános, hogy egy vidéki iparos mester szakmai könyvet írjon. A szóban forgó munkája, a *Tudnivalók sütőiparunkról* című könyve alapján országos ismeretséget és tekintélyt vívott ki magának a szakmán belül. Az egész országból, sőt még külföldről is meleghangú üdvözlő leveleket kapott. A sok levél közül kiemelkednek a Hauser&Sobotka ausztriai stadlaui gyárból írottak. A két világháború között megjelenő *Magyarsütők lapja* című szakfolyóiratban rendszeresen publikált.

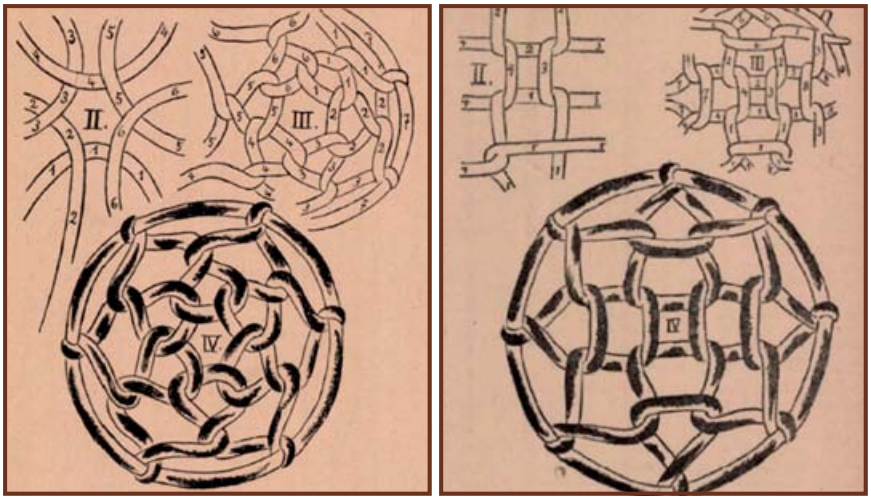

Részlet a Magyar Sütők Lapja, 1934-03-14 / 6. számából

Cikkeket írt, szakvéleményét az újság számtalan alkalommal leközölte. Abban az esetben, ha egy jó szakkönyv jelent meg, rögtön jelentkezett a véleményével. 1928-ban jelent meg a *Sütőmester kincsesládája* szakkönyve. Szakvéleménye példamutató más iparosok számára is: *„Ez a mű csakugyan kincset ér, különösen a tudásban szűk látókörű sütőiparban… Ezért mondom – vétkezik az a sütőiparos, akinek a fiókjában ez a mű, helyesen ez a kincsek kincse hiányzik.”*

Komáromy Márton mester neve akkor vált nemcsak országosan is ismertté, hanem Európa szerte is széles körben megismerték, amikor egy római nemzetközi sütőfesztiválon a magyar standon kiállított. A Képes Pesti Hírlap 1931. július 1-i száma erről a kiállításról részletesen beszámolt. A magyar standon 24 képen ábrázolva a világ minden részéből érkező résztvevők szeme elé tárta a magyar kalácsfonás művészetét. Még abban az évben Budapesten tartottak egy nemzetközi sütőipari kongresszust, amely alkalomból kenyér és sütemény kiállítást is rendeztek a Pesti Vigadó termeiben. Az egyik kiállítási teremben a jászberényi sütőmester – vagy ahogy már a saját szakmájában hívták „a jászberényi kalácsos” – a római kiállításhoz hasonlóan saját festményű tábláin mutatta be a különböző kalácsformákat.

A Magyar Sütők Lapja, 1934-03-14/ 6. száma részletesen leközölte „Mentsük meg a kalácsfonást az utókor számára” címmel a kalács elkészítésének részletes receptjét.

A szaklap Komáromy Márton mestert méltató szavai és bevezető gondolatai ma is időtállóak és tanulságosak, idézzünk hát belőle: *„…De bűnt követnénk el iparunk ellen, ha a fiatalabb generáció és elsősorban a mai tanoncok elől elzárnánk az utat, hogy megismerkedjenek a sütőipar azon ágazatával, amely a régebbi szokásokat és a sütőipar melléktermékeit újból napvilágra hozza.*

A szaklap kötelessége, hogy ezeket az értékes szakmai tőkéket ne hagyja teljesen veszendőbe menni.

A magyar kalácsfonás atyamestere Komáromy Márton jászberényi kartársunk, aki maradandó módon örökítette meg a kalácsfonás művészetét, … aki magára vállalta azt a feladatot, hogy tanoncaiból kiváló magyar munkásokat nevel.”

Kisült rostélyos kalács

De nagyon tanulságos, ahogy maga a mester vélekedett a kalácsfonásról. Most Komáromy pékmester szavait idézzük ismét: *„Magyar hazánk derék lakóinál, a kunyhó lakóitól kezdve a palota béliekig egyaránt, azoknak bizonyos ünnepeinél elmaradhatatlan a jó kalács.”* Igaza van a mesternek a kalácsot szokásaink szerint jeles napokon például búcsú, lakodalom, vagy neves egyház ünnepek alkalmából készítik el a családok. Ez a jó szokás ma is megmaradt. De ismét szó szerint kell idéznünk a mestert:

„A fonást tekintve ebben is a magyar nép nagy ügyességre tett szert. Fussunk csak emlékeinken végig, amint eredetét vette, őseredetétől szövés, fonás és bőrrel, kenderrel való dolgozásnál, a ruházatnál, szerszám vagy más használati eszközöknél.”

A már idézett cikkben bemutat két kalácsfonást ábrázoló rajzot is, amely alapján az érdeklődök akár el is készíthetik maguknak egy szép kulcsos kalácsot. A mester végén meg is jegyzi, hogy amennyiben sorai szélesebb visszhangra találnak, akkor másfajta kalácsfonási eljárásokat is bemutat.

Végezetül a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárban megtalálható Komáromy sütőmester ipartestületi nyilvántartó lapja az 1938-as évektől.

Ebből láthatjuk kik voltak a segédei és a tanoncok. Állandó segéde volt Mező István, aki 1919 óta dolgozott nála. Tanoncként dolgoztak még nála: Erős Antal, Demeter Sándor, Mizser Ferenc, Ilonka Boldizsár és Nagy Lajos.

Komáromy 1941 májusában, 68 éves korában halt meg. Felesége sütőipari vállalkozását tovább folytatta. Emlékezzünk a „magyar kalácsfonás atyamesterére,” és legyünk büszke a kissé elfeledett híres jászberényi iparosra.

Források:

Jász Kürt 1907. május 26.

Jászberény újság
1912. augusztus 4.

Pesti Napló, 1930. augusztus
(81. évfolyam, 173–197. sz.)
1930-08-10/181. sz.

Magyar Sütők Lapja, 1934
(32. évfolyam, 1-24. sz.)
1934-03-14 / 6. sz.

http://umvp.kormany.hu/download/2/8f/50000/KENYEREK_KALACSOK_KEMENCES_MESTEREK_%20RECEPTEK_CSEMEGEK_SUTOIPARI_HAGYOMANYAINK_FELELESZTESENEK_MINTAPROGRAMJA.pdf

Metykó Béla
helytörténeti kutató

IV. Kutatótábor a Nagykunságért

A Nemzeti Kulturális Alap (NKA 205104/01943), Emberi erőforrás Támogatáskezelő, valamint az Új Európa Alapítvány („Apáról – Fiúra" program a Nagykunságon – Hagyományátadás a KÖSZ-ös fiatalokkal (KÖSZ17-107)) pályázatok támogatásával, a Túrkevei Kulturális Egyesület megrendezésében került sor az idei, szám szerint negyedik Nagykunsági kutatótáborra. A tábor szakmai munkájának irányítója Dr. Örsi Julianna volt.

Dr. Bartha Júlia, dr. Örsi Julianna, Bán Andrea, dr. S. Kovács Ilona, dr. Herbály Katalin és Pánti Ildikó Anna a kutatótáborban ***Fotó: I. P.***

A tábor résztvevőit a karcagi Akácliget Fürdőben (Karcag, Fürdő u. 3.) szállásolták el. A kutatás helyszíne Karcag város, a Kunság fővárosa és a körülötte elhelyezkedő, még meglévő tanyavilág volt.

A kutatótábort Szepesi Tibor, a karcagi Déryné Művelődési Központ igazgatója és Pánti Ildikó képviselőasszony nyitották meg, majd a tábor szakmai vezetője, Dr. Örsi Julianna ismertette a tábori szabályzatot, a sikeres kutatás érdekében elvárt feladatokat és a kiegészítő szakmai programokat. A kutatótáborban a néprajzkutatók (Dr. Örsi Julianna (Túrkeve) és jómagam, Bán Andrea (Törökszentmiklós) mellett három egyetem különböző tanszékeiről érkeztek tanárok és diákok (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Magyar Nyelvtudományi és Finnugor intézet: Dr. Juhász Dezső intézményvezető, Dr. Szentgyörgyi Rudolf egyetemi adjunktus; a Debreceni Egyetem Földtudományi Intézet, Társadalomföldrajzi és Területifejlesztési tanszék: Dr. Pásztor István Zoltán adjunktus, Mag József, Nagy Eszter hallgatók, Jász Erzsébet Ph.D hallgató; Neumann János Egyetem, PAE - Kertészeti és Vidékfejlesztési Kar: Dr. Herbály Katalin egyetemi tanár, László Anikó, Lázár Lia hallgatók). A tábor első délutánja az ismerkedésről szólt, először a csoporttagok között, majd a kutatni kívánt várossal. Délután elsőként a Kántor Sándor Fazekas Házba mentünk, majd Ruzicska Ferenc helytörténész idegenvezetésével ismerkedtünk meg a város nevezetes épületeivel, tereivel, szobraival és a hozzá fűződő történetekkel. A Györffy István Nagykun Múzeumban Kántor Éva muzeológustól kaptunk tárlatvezetést. Szakmai programként minden nap délelőtt 9–12-ig, majd délután 14–17-ig adatközlőket kerestünk fel, interjúkat készítettünk. A kutatásban részt vevő hallgatóknak lehetőségük volt a terepmunka és interjúkészítés módszertani oldalát a gyakorlatban megismerni. A felgyűjtött anyag tematikái: élettörténet – életút, családtörténet, néphagyomány – népszokás (emberélet fordulói, ünnepek), tanyasi élet és gazdálkodás, közösségi terek és közösségi élet, helytörténet – történelem (háború – hadifogság, téeszesítés, 56-os forradalom, rendszerváltás). A kutató csoportokhoz csatlakozva, a karcagi tájékozódását segítették a Karcagi Nagykun Református Általános Iskola és Gimnázium közösségi szolgálatot teljesítő, valamint önkéntes gimnazistái.

Kísérő szakmai programok keretén belül, három este érkeztek vendégek a kutatótáborunkba. Első este Rideg István és Ruzicska Ferenc, majd a harmadikon: Dr. Bartha Júlia és Dr. S Kovács Ilona karcagi néprajzkutatók voltak a tábor vendégei. Beszéltek kutatásaikról, elért eredményeikről, jövőbeli terveikről. Rengeteg hasznos tanáccsal, lelkesítő szavakkal biztatták a leendő fiatal kutatókat a munkára. Csütörtök este Gál Andrásné Magyar Ilona és Saliga Andrásné, Rozika látogattak el hozzánk. Családtörténeteiken túl, megismerhettük a régi karcagi gyermekjátékokat, mondókákat és a csigatészta készítésének fortélyait is.

Csigacsinálás Saliga Andrásné vezetésével ***Fotó: B. A.***

Az utolsó nap a Kun-emlékmű megtekintése után, Bene Sándor emeritus nagykunkapitány látta vendégül a kutatócsoportot a tanyáján, ahol a 21. századi tanyasi élet megismerése mellett, a Pusztai Rókák hagyományőrző csoport lovas harci bemutatója után a hungarikummá emelt karcagi birka pörköltöt (általa tenyésztett racka juhból) kóstolhattuk meg. (Nagyon finom volt.)

Az öt nap kutatómunka végeredményeként elmondható, hogy a csoportok sokrétű szakmai felkészültségéből kifolyólag a lehető legváltozatosabb témákban sikerült adatokat gyűjteni, egymás munkáját is segítve. A felvett hanganyag, és az adatközlők által rendelkezésünkre bocsájtott dokumentumok, fotók, számos kutatási témakör tanulmányához adnak adalékot. A teljesség igénye nélkül egy pár: Tanyavilág, tanyai élet, gazdálkodásban bekövetkezett változások, a meglévő gazdálkodási hagyományok feltárása, a napjainkban történő adaptációjának vizsgálata. A téeszek megjelenése előtt az ott élők minden szükséges élelmiszert előállítottak. Ismerték és együtt éltek a természettel. A növényeket és a húst java részt saját fogyasztásra termelték, kis mennyiségben értékesítésre. A téeszbe való beszolgáltatás tönkretette az egyensúlyban lévő, addig jól működő tanyasi életformát. A tanyavilág pusztulásnak indult, sokan beköltöztek a városba. A rendszerváltozás után újjáélesztett tanyai gazdaságok már más formában működtek/működnek tovább. Kevesen költöztek vissza, többen a városban laknak és onnan járnak ki a gazdaságot irányítani. Az újfajta gazdálkodás célja, már nem a saját megélhetésük biztosítása. Egyre nagyobb hangsúlyt kap a nagyobb területen folytatott, többlettermeléssel, értékesítés céljából történő árutermelés.

A kutató munka során a fennmaradó emlékek közt, az alábbi témákban kaptunk adatokat: a növények használata a mindennapi életben: gazdasági-, gyógy-, vad-, fűszernövények szerepe, ismerete, használata, beszerzése. Kertkultúra, termesztett takarmány- és élelmiszeripari növények. Építkezésnél, ruházatnál, használati tárgyaknál felhasznált növények. Állatgazdálkodás. Tárgykultúra, szokások, babona, tartósítás, népművészet, gyermekjátékok – mondókák, megmaradó kismesterségek, népművészet, múzeumok, gyűjtemények.

Valamennyi térség jövőbeni fejlesztésének kulcstényezőjeként adható meg az adott térség, város gazdasága, és ezen belül a közösségfejlesztés és az azt meghatározó humánerőforrás szerepe.

A karcagi fazekasház **Fotó: B. A.**

Különösen fontos ez az elemzés a vidék vonatkozásában, ahol általánosságban a makrogazdaság kevésbé fejlett, ezáltal az ott élő lakosság életminősége is alacsonyabb. Ebből a megállapításból adódóan azonban körvonalazódik (a helyi lakosság aktív részvételére alapozottan) a gazdaság fejlesztésének szükségessége annak érdekében, hogy a szükségletek kielégítése a jövőben – a korábbinál – magasabb színvonalon valósulhasson meg. Milyen közösségi terek voltak, azok mikképp hatottak életmódjukra, életkörülményeikre? Milyen szokások kapcsolódnak hozzájuk. Mik azok a fejlesztések, ami hatással volt az akkori társadalomra? A jelen korban miképp köszön vissza az akkori lakosság közösségi élete?

Egy adott terület, tájegység települései közti különbségek mérésére több mérőszámot is segítségül lehet hívni, amely mérőszámok közé tartoznak a vizsgálni kívánt település turisztikai, kulturális adottságai is. Alapos tudással kell rendelkezünk a kulturális értékek kiaknázható potenciáit illetően, szem előtt tartva a területi különbségek alakulásának okait, módozatait. Egy-egy települést a helyi események és a globális hatások is alakítják. Ezen adatok vizsgálatával képet kaphatunk például, hogyan változott Karcag demográfiai képe az elmúlt évtizedek alatt.

Karcag nyelvjárási nyelvhasználata: az adatközlők többsége a helyi regionális köznyelvet beszéli, csak szórványosan jelentkeznek a hagyományos nyelvjárási jelenségek. Akadt, akinek a nyelvhasználata erőteljesebben mutatott nyelvjárási jelenségeket, így alkalom nyílt a különböző (helyi) nyelvváltozatok összehasonlítására: a nyelvjárást bizonyos értelemben annak diakróniájában is vizsgálhattuk. Megjegyzendő, hogy a regionális köznyelvet beszélők is ismerik a helyi tájszók többségét, így lexikai jelenségeket nagy számban gyűjthettünk minden adatközlőnktől.

Veremház Karcagon **Fotó: B. A.**

A kutató tábor eredményeiről az őszi tudomány-napi konferencián számolnak be a résztvevők.

Bán Andrea néprajzkutató

XXIV. Jász Világtalálkozó Jászfényszarun

Húsz év után ismét Jászfényszaru adott otthont a Jászok Egyesületével közös rendezésű Jász Világtalálkozónak 2018. június 29. és július 1. között. A megnyitó előtti napon „Jászság kapuja – Jászfényszaru" címmel kiállítás nyílt a Jász Múzeumban, Jászberényben.

A jászok legnagyobb ünnepe péntek délután a Magyar Népfőiskolai Társaság három évtizedét átfogó Civil Kurázsi című kötet bemutatásával vette kezdetét.

Az ünnepélyes megnyitón Kovács Sándor országgyűlési képviselő példamutatónak nevezte a jászok hagyományőrző tevékenységét és összetartó közösségét. „*A jászok különlegesek és egyedülállóak*" – mondta.

Piroska Miklós, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei közgyűlés új elnöke méltatta Jászfényszaru fejlődését, gazdasági erejét és gratulált a városnak, hogy ilyen impozáns környezetben tudják megrendezni ezt a három napos eseményt.

Az ünnepség végén átadták a Régi Parókia felújított épületét és megnyíltak a kapcsolódó kiállítások. A napot a Cigánykérető című színdarab bemutatója zárta a Petőfi Sándor Művelődési Házban.

A szombati napot a jászok főpapi szentmiséje nyitotta a Mindenszentek római katolikus templomban. Kiss Gábor érseki tanácsos üdvözlő szavait követően Dr. Ternyák Csaba egri érsek szentbeszéde elején a vértanúhalált szenvedett Péter és Pál apostolokra emlékezett. Prédikációjában kiemelte, hogy életünket igaz hittel és Isten útmutatásával érdemes élni. A szeretet tartja össze a közösségeket. Erre jó példa a jászok közössége. „*A kályhába is fát kell tenni, hogy a tűz ébren maradjon. Tennünk kell azért, hogy ne hűljön ki szívünkben a szeretet. Sokszor elég egy szép szó, egy mosoly, egy szál virág, apró ajándék*".

Hangsúlyozta, éljünk azokkal a lehetőségekkel, amelyek bennünket egyházunkhoz, Jézus Krisztushoz kapcsolnak, és ezek az eszközök belőlünk igazi közösséget képesek kovácsolni.

Az ünnepi szentmisét követően a templom elől huszárok felvezetésével indult a települések színpompás felvonulása fúvós zenekar, mazsorettek, hintók kíséretével a főtéri nagyszínpadhoz.

A díszünnepségre érkezőket jelmezes élőkép fogadta, mely a Redemptio történetét és Mária Terézia adománylevelének átadását idézte fel. A díszünnepséget a jászfényszarui templomnak a Kossuth Rádióban is elhangzó déli harangszója nyitotta meg.

Elsőként az elszármazottak nevében professzor dr. Dobák Miklós, a város díszpolgára szólt. Kiemelte, hogy a legtöbb jászban és elszármazottban kettős identitás él: a magyar haza szívdobbanása és a Jászföld közössége. „*Őrizzük meg ezt a kettős identitásunkat a következő évszázadokra is*" – mondta.

Hortiné dr. Bathó Edit átadta a Jászok Nagykönyvét Győriné dr. Czeglédi Márta polgármester asszonynak, mellettük Cserháti Ágnes
Fotó: Bognár Mária

Győriné dr. Czeglédi Márta, a házigazda település polgármestere az összetartozás fontosságáról szólt. „*Az együvé tartozás nemzetet teremt, nemzetet alkot és éltet. Ha együtt tudjuk énekelni a Himnuszt, akkor a lelkeink összeérnek és nem hűl ki bennünk a szeretet.*" Szavait követően a gyermekkar és a közönség együtt énekelte el nemzeti imánkat.

Orbán Viktor miniszterelnök, Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes és Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter levélben köszöntötte az ünneplő jászokat. „*Önök továbbviszik őseik kulturális hagyományait. Ápolják és továbbadják a közösségeknek mindazt, ami identitásukat jelképezi*" – fogalmazott a miniszterelnök-helyettes.

Pócs János, a térség országgyűlési képviselője köszöntőjében felidézte, hogy a világtalálkozó díszvendége, Jakab István volt a levezető elnöke 2014-ben annak a parlamenti ülésnek, amely egyhangúlag nemzeti emléknappá nyilvánította a Jászkun Redemptio napját. „*Tudnunk kell, hogy az évszázadok alatt hazánknál és a jászoknál sokkal nagyobb nemzetek vesztek el a történelem süllyesztőjében, mert nem rendelkeztek azzal a hazaszeretettel, azzal az identitástudattal, amivel mi magyarok, mi jászok rendelkezünk. Ezért tisztelettel adózunk minden itt élő és elszármazott jász embernek. Főhajtással tartozunk azoknak a jászoknak, akik már nincsenek közöttünk, de maradandót hagytak utódaik lelke mélyén.*" Köszönetet mondott a mindenkori jász polgármestereknek, akik őrizték és ápolták a jász identitást, a tanítóknak és papjainknak, akik büszke jásznak nevelik gyermekeinket, a világtalálkozóknak helyt adó településeknek. Külön köszönetet mondott Hortiné dr. Bathó Editnek, aki nemcsak szerkeszti, de élteti a Redemptiot.

Kivételes alkalomnak nevezte, hogy a város 25. évfordulóját a világtalálkozóval együtt ünnepelhetjük. Utalt arra, hogy az évente más-más településen megrendezett világtalálkozó értékét az ott élő emberek szívének és lelkének a szeretete adja. „*Születhettünk és élhetünk bárhol, van aki el tudott ma ide jönni, van aki, nem, de a Jászmagyarok együttes dalszövege mindig igaz lesz ránk: Jászok, kunok, avarok már mindannyian magyarok, Duna-Tisza közén, Édes hazánk ölén vérünk összeforrt*" – zárta gondolatait.

A Jászok Nagykönyvét Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató vitte fel a színpadra és adta át a város polgármesterének, hogy a látogatók örökítsék meg nevüket benne az utókor számára.

Jakab István, az Országgyűlés alelnöke is egy soha vissza nem térő, feledhetetlen pillanatnak nevezte az egyöntetű parlamenti döntést. „*Akkor értettem meg igazán, mit jelent az, amikor egy nép elveszíti hazáját, nyelvét és mégis nemzetalkotó elemként kivívja magának a megbecsülést, az elismerést és tiszteletet valamennyi tagjától a nemzetnek. Gratulálok, ez egy hihetetlen nagy*

dolog, amit önök véghezvittek." Hangsúlyozta, hogy a jászok a magyar nemzet valamennyi polgárának példát adnak szabadságszeretetből, összefogásból és összetartozásból.

Lukácsi György Jászkisér polgármestere átveszi a Jász Világtalálkozó rendezésének vándorbotját Győriné dr. Czeglédi Mártától
Fotó: Bognár Mária

Ez nemzetünk egyik pillére. A küzdelmeinkben nemcsak az előző századokban volt erre szükség, hanem ma is és az elkövetkező időszakban is.

Borbás Ferenc regnáló jászkun főkapitány köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a jászok olyanok, mint a kenyérben a kovász. Mindig ott voltak a magyar nemzet sorsfordító helyzeteiben, és együtt dobogott a szívük a nemzettel. A régmúltban gyökerező mai erőnket jól jellemzik Rusvai Lőrinc ferences szerzetesnek a nemes Redemptiokor a jászberényi nagytemplomban elhangzott zárószavai, amit a jászkun főkapitány szablyájára is rávésték: „*Istennek dicsőség, Boldogasszonynak tisztesség, jászoknak, kunoknak örök békesség!*"

A díszünnepségen adta át dr. Dobos László, „A Jászságért" Alapítvány kurátora az egymillió forinttal járó 27. Jászságért Díjat, amelyt idén Tóth Tibor helytörténeti kutató vehetett át az elmúlt évtizedekben végzett értékmentő munkájáért.

A díjban először részesült a Jász Világtalálkozónak helyt adó település szülötte. A 200 ezer forint pénzösszeggel járó Jászsági Civil Vándordíjat pedig 2018-ban a Jászapáti Honismereti Szakkör érdemelte ki.

Bertalan János leköszönő jászkapitány számadásában hangsúlyozta, hogy az elmúlt egy évben több mint 100 alkalommal igyekezett képviselni a jász értékeket, miközben rengeteg tapasztalatot szerzett, ami segíti majd a folytatásban. Munkája az emeritusi feladatokkal folytatódik.

Ézsiás István első jászkapitányként és a település szülötteként kapott szót, és egykori kapitányi feladatairól, a Kapitányi Tanács hátteréről mesélt.

Ézsiás Barnabás, az új jászkapitány hivatalba lépési esküje és ünnepélyes beiktatása után bort ivott a Jászkürt másolatából a jász és a kun ősök, valamint a vendégek egészségére. Az új kapitány előtt három ágyúlövés tisztelgett, majd lóra pattanva tiszteletkört tett a településen.

A díszünnepség záró momentumaként Győriné dr. Czeglédi Márta polgármester átadata XXV. Világtalálkozó rendezési jogát jelképező vándorbotot Lukácsi Györgynek, Jászkisér polgármesterének, aki mindenkit nagy szeretettel invitált az ünnepségre. Majd a Jászmagyarok együttes lélekemelő dallamaira repültek el a települések polgármestereinek kezéből a jászok galambjai.

Délután jász települések művészeti csoportjai léptek színpadra, koncertet adott a Dűvő zenekar és a Cozombolis. A nap Rúzsa Magdi koncertjével és színpompás tűzijátékkal zárult.

Többek között a Régi Parókia épületében jászfényszarui egyháztörténeti kiállítás és Bedekovich térképek bemutatója várta az érdeklődőket.

A Szent Erzsébet Közösségi Házban Török Zsóka fazekas népi iparművész az ezerarcú agyag világát varázsolta elénk, és ugyanitt gyönyörködhettünk Bobák László, Jánváry Zoltán, Molnár János festményeiben és grafikáiban is. Az idén 25 éves város történetét fotósorozat örökítette meg a Városháza épületében, a helyi tájház gyűjteménye pedig egy régi, letűnt kor világába kalauzolt el, olyan különlegességekkel, mint a fából készült kézi mosógép és krumplitörő. A találkozó idején az egyes helyszínek között kisvonat szállította a vendégeket, amely megállt Zilahy Zoltán szobrászművész műhelyénél is. Standokon mutatkoztak be a jász települések, és volt Ízek és Mesterségek utcája is. A világtalálkozók történetében először rendezték meg a Jászsági Bajuszmustrát és tartottak éjszakai fogathajtó versenyt. Újdonság volt IV. Béla udvara is, ahol előadás idézte meg a jászok elveszett Gestáját, amely elmeséli, hogyan is kerültek a Kárpátok zord bérceitől ide a Zagyváig.

A találkozó utolsó napján idén is a sporté és gasztronómiáé volt a főszerep. A Lovaspályán JÁSZ-FÉNY főzőversenyt rendeztek, amelyet Jászjákóhalma csapata nyert meg. A Lehel-tónál jász virtusvetélkedő zajlott, amelyen a Jászberényi Szuper csapat győzedelmeskedett, de felvonultak a veterán járművek is, és a fogathajtó verseny sem maradhatott el. A jászok nagy találkozóját helyi zenekarok fellépése zárta.

A bajuszmustra hét díjazottja ***Fotó: Bognár Mária***

A rendezvényhez kapcsolódva hét helyszínen 25 izgalmas és érdekes kiállítás adott bepillantást a helybeli, illetve a városból elszármazott vagy a városhoz kötődő alkotók munkáiba.

Bognár Mária újságíró

KÉPES RIPORT
a XXIV. Jász Világtalálkozóról

Az ünnepi szentmisét dr. Ternyák Csaba egri érsek celebrálta *Fotó: Bugyi Gábor*

Jászsági íjászok az ünnepi felvonuláson *Fotó: Bognár Mária*

Gyermekek jász viseletben *Fotó: Bugyi Gábor*

Pócs János országgyűlési képviselő
Fotó: Bugyi Gábor

Jakab István, az Országgyűlés alelnöke
Fotó: Bognár Mária

Ézsiás Vencel, a Szűcs Mihály Huszár Bandérium kapitánya
Fotó: Bugyi Gábor

Bertalan János jászkapitány beszámol a végzett munkáról
Fotó: Bognár Mária

Mária Terézia udvarhölgyei társaságában (történelmi életkép) *Fotó: Bugyi Gábor*

Ézsiás István, az első hagyományőrző jászkapitány
Fotó: Bognár Mária

Dr. Dobos László átadja „A Jászságért” Díjat Tóth Tibornak *Fotó: Bognár Mária*

Ézsiás Barnabás az újonnan megválasztott jászkapitány
Fotó: Bugyi Gábor

Borbás Ferenc jászkun főkapitány a jász-, nagykun-, kiskunkapitányok és -kapitánynék társaságában *Fotó: Bognár Mária*

Tóth Tibor Jászságért Díjas

„A Jászságért" Alapítvány Kuratóriuma a huszonhetedik alkalommal írta ki a Jászságért Díjat, amelyre tizenegy személyre érkezett javaslat. A kuratórium az 1/2018. sz. döntésével a huszonhetedik Jászságért Díjat, s a vele járó 1.000.000 forint elismerést Tóth Tibor, a FÉBE elnöke (Jászfényszaru) részére ítélte oda életpályája elismeréseként. A díjat június 30-án a XXIV. Jász Világtalálkozó díszünnepségén adta át a kitüntetettnek dr. Dobos László, a Jászok Egyesülete elnöke, „A Jászságért" Alapítvány kurátora.

Tóth Tibor. Fotó: Bugyi Gábor

Tóth Tibor helytörténeti kutató 1952. január 31-én született Jászfényszarun és feleségével ma is ott él. Pályafutása során különböző területeken látott el munkaügyi és személyügyi feladatokat.

Évtizedek óta részese szülővárosa közművelődési életének. Kiváló helyismeretét és szervezési tapasztalatait a helyi és jászsági hagyományőrzés szolgálatába állította. A Fényszaruiak Baráti Egyesülete elnökeként a Jászság kulturális életének egyik meghatározó alakja.

Oroszlánrésze volt a Kiss József Helytörténeti Gyűjtemény létrehozásában, gazdagításában. Kezdeményezésére számos emléktábla, emlékhely, és a helyi értéktár hirdeti jász elődeink tehetségét, alkotóképességét. Kiadványok megjelentetésével, a helyi öntevékeny színjátszás támogatásával, jótékonysági bálok szervezésével, az ifjúsági közösségek támogatásával szolgálja szülővárosa szellemi értékőrzését. A helyi lap szerkesztőbizottságának tagja.

Területi és országos szervezetekben képviseli Jászfényszaru és a Jászság érdekeit.

Több cikluson keresztül tagja volt a városi képviselő testületnek.

Munkásságát a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetéssel és Jászfényszaru Város Díszpolgára címmel ismerték el. Tóth Tibor ötletgazdagsága, fáradhatatlan tenni akarása, céltudatos kitartása tiszteletreméltó emberi értékrend. Példamutató, önzetlen szolgálata méltóvá tette személyét a Jászságért Díj elnyerésére.

Gratulálunk Tóth Tibornak és további eredményes munkát kívánunk!

Birkás István festőművészre emlékezve

Június 23-án, Kunmadarason emléktáblát állítottak a település híres szülöttének, Birkás István festőművésznek, aki 2018 februárjában hunyt el Dunaújvárosban.

Birkás István Kunmadarason született 1947. február 1-jén Birkás János és Czinege Erzsébet gyermekeként.

Birkás István festőművész
Fotó: dunaújváros online

1966–1969 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola hallgatója volt, ahol Kádár György és Szabó Iván volt a mestere. 1969-től Dunaújvárosban élt, ahol a Dunaújvárosi Nemzetközi Amatőr Műhelyt vezette, de egyik alapítója volt az Alcélszobrász Alkotótelepnek és a Kortárs Művészeti Intézetnek, valamint kuratóriumi elnöke a Modern Művészetért Közalapítványnak. 1990–1991-ig önkormányzati képviselőként is dolgozott.

Az emléktáblát egykori kunmadarasi szülőházának falán helyezték el, amelyet özvegye, gyermekei és tisztelői társaságában avattak fel. Az ünnepségen elsőként Guba László Kunmadaras polgármestere emlékezett a művészre, majd pedig Pálinkás István író (Dunaújváros) személyes hangvételű beszédében Birkás István emberi és művészi kvalitásait idézte fel.

A táblaavató ünnepségre a Kunmadarasi Honismereti Egyesület friss fotókkal ellátva, újból kiadta Birkás István: A futómadarak útja című – 1999-ben megjelent – könyvét.

A továbbiakban leközöljük Pálinkás István táblaavatón elhangzott visszaemlékezését:

„Tisztelt Egybegyűltek, kedves Kunmadarasiak és Dunaújvárosiak!

Molnár László népzenész és
Kemecsi Ferenc előadóművész
Fotó: Örsi Julianna

Amikor megtudtam, hogy Birkás István szülőfalujában emléktáblát avatnak a festőművész szülőházának falán, a világ legtermészetesebb fogalmai jutottak eszembe a helyi szódás fiának életútjáról: hagyomány, kultúra, kitartás, kun makacsság, identitás, honszeretet, földszag…

2018 februárjában, 70. születésnapja előtt látogattam meg műtermében. *„Hetekig bolyongtam a pusztában. Mentem a Holt-Tisza medrében, követtem a futó madarak útját. Le akartam győzni a messzeséget. Vitt a hit, hogy valahol ott a pusztában megtalálhatom a megállt időt, a lehetetlent. A jelenemet cipeltem, de a múltamat kerestem. Mentem, mentem. A délután lassan belehajolt a sötét estébe. Szállt a csillagokba a föld meleg illata. Már átlátszatlan volt az*

égbolt feketesége. Nyugodtan lélegzett az éjszaka. Vacogtam az egyedüllét hidegétől, pedig jó társaságban voltam. Előttem, mögöttem, fölöttem, jobbról, balról körülöleltek a csillagok. A csillagok azért vannak – a teremtés negyedik napja óta –, hogy tanúi legyenek sorsunknak."

Olvasható Pista könyvében, amelynek kiadását ismét megéltük! Hetven éves születésnapi beszélgetésünkkor azt mondta: *„Kunmadaras mint ihletettség volt jelen mindig, mint egykori falu, úgy nem. Azok a tárgyak jelennek meg, amiket ott összegyűjtöttem. Az volt különös számomra, hogy ezek a tárgyak ott élnek emberekkel, majd túlélnek engem. Ez a probléma jelent meg a képeimen is. A fejemben most is rengeteg ötlet van, s kellene élnem még legalább negyven évet, hogy ezeket mind meg tudjam valósítani. Aggastyánként is képeket akarok csinálni."*

A tárgyak tehát túlélnek minket, ám az ihletettség, mint Birkás Istvánban is ott izzó képesség és készség csak a kivételesek adottsága. Birkás István kivételesnek számítható képzőművész volt egész életében. Kivételesen nagy lendülettel és szakértő izzással hozta létre a Dunaújvárosi Iskolát, az Y Galéria alatti műhelyt, amelyből ma már többek a nemzetközi porondon is megállják a helyüket.

a lényeg azonban mégis mindig az volt, amit tanítványainak is mondott: *„A lelketekkel fessetek, semmi más nem számít."* És bizony a tanítványok, kortársak között voltak, akik elsajátították ezt az intelmet: Várnai Gyula, Rohonczi István, Balla Attila, Erdész László, Friedrich Ferenc, Móder Rezső, Farkas Mihály, Kaszás Tamás, Keserue Zsolt.

Birkás István emléktáblája szülőházának falán
Fotó: Lengyel Máté

Birkás Istvánnal most találkozom így először, itt Kunmadarason, ahol születésének helye éppen általa és munkássága által a szeretett szülőhelyet jelöli meg örökre. Képei közt, a műteremben mélázva, fel-felbukkan egy-egy Kunmadarasi lélek-háttérkép, létrehozva a Birkásit és megismételhetetlent, Dunaújvárosban. De ott volt

túlélés teremtő erejére: *„Ez a Madaras nem itt vót. Rígen, nagyon rígen Verebes vót, itt a hajtó úton. Nagyapám mutatta is a helyit. Két sor házból állott. Az Ecsehalmon állt a lovas futár, onnan nézte gyönnek-i a tatárok. Mikor látta, hogy jönnek, beszaladt a faluba. Erre Verebesen félrevertík a harangot, kaszára, kapára fogott mindenki, a falu végin összegyűltek, oszt' lekaszabolták a tatárokat. Na, de egyet elszalajtottak, oszt' hírt vitt a többieknek – mert az még csak az előőrs vót – a többiek elől a kun lakosság Verebestül csónakba ült, azon bemenekült a Nagy Üllőbe. A tatárok meg összerombolták Verebest. Ótán ültík meg ezt, Madarasnak nevezve, ahun most állunk."*

Birkás István által választott központi történetmesélő és formáló fogalom az IDŐ: benne születnek a lélek gesztusai, a mozdulatok által létrehozott tárgyak is benne öregednek, múlnak. De csak az idő által lesznek mítosszá és nyelvezetté az alkotások. Az egyén által alkotott vagy éppen megtalált pillanatok. És lesznek műalkotássá bármely szerkesztettségükben. Ismerve őt, én tudom, most megállt az idő kicsit Kunmadarason, benézett a szódás házába, óriási pillantásával, az Alföldi eget karistolva, végighúzva egy ház falán, megáll majd egy ablakkeret peremén.

Jobbról balra: Guba László polgármester, Pálinkás István író és a művész családja az emlékünnepségen Fotó: Örsi Julianna

Szó volt a megélésről, amiből aztán a képek születhetnek. Nos, a megéléshez minimum három érvényességnek kell teljesülnie. Az első, hogy megszülessünk, a második, hogy nevünk legyen, a harmadik pedig szorosan összekapcsolódik a katarzissal. Ez utóbbi ugyanis soha nem létezhet mély meg- és átélés, megtapasztalás nélkül. Birkás István ezt a hármasságot egyengette magában, hol konstruktivistaként, hol ihletetten, vele Kulcson, gyermekei társaságában, vagy Velencén, vagy New Yorkban. Tehát amit létrehozott csak az Ő lelkében hely-specifikus, lélek-specifikus. Pontosabban: IDŐTLEN. Ami színeiben, örökérvénnyé alkotott, munkált, szöszmötölt képein kifeszíti az időt. Hajlítja a teret, betessékel a láthatatlannak hitt szférákba. És mintha egyetlen, a könyvében most újra megtalálható idézetre mutatna, annak elnyűhetetlenségére, a Az ablak: nyílás a világra, önmagunkra. A Pista meg valahonnan nagyon kun mosollyal figyel bennünket Kunmadarastól Dunaújvároson át, tudva, örök pillantás ez. Nagyon mélyről jövő, örök emberi, örök hazai ízű és úgy modern, hogy semmit sem veszít a hozzárendelt hűségéből.

Tartsuk meg, emeljük magasra, értsünk a tiszta szóból."

Pálinkás István író, szerkesztő

Jászkapitány választás 1998–2018

A jászok közismertek hagyománytiszteletükről és jelenkori sokrétű hagyományőrzésükről.

A Jászkun Redemptio 250 éves évfordulójának megünneplése 1995-ben új lendületet és arculatot adott a jászok hagyományőrzésének. Jó néhány régi szokáselemet élesztettek újjá, így mentették meg a végleges feledéstől a régi szűcsmintákat, és támasztották fel parasztpolgári viseletüket. De életre hívtak olyan régi szokásokat is, amelyeket új tartalommal töltöttek meg. Ennek egyik legszebb példája a jelenkori jászkapitány választása.

A jászkapitány választásának gondolata 1995-ben született és **Muhoray György** helytörténeti kutatótól származik. Ez azonban akkor pusztán gondolat maradt, a megvalósítására csak három év múlva került sor. Amikor a jászok 1998-ban a IV. Jász Világtalálkozóra készültek **Macsi Sándor** jászsági iskolaigazgató ismét szóba hozta Muhoray György ötletét, amelyet **Hortiné dr. Bathó Edit,** a Jász Múzeum igazgatója azonnal pártfogásba vett. Az ügy megvalósításához megnyerte a világtalálkozó főrendezői, **Győriné dr. Czeglédi Márta** polgármester asszony, **dr. Dobos László,** a Jászok Egyesülete ügyvivője támogatását, akik tüstént megbízták az igazgató asszonyt és **Kovács Andrásné** drámapedagógust a jászkapitány választása kritériumainak, valamint az avatási szertartás ceremóniájának kidolgozására.

Így került hát sor 1998. május 30-án, Jászfényszarun, a IV. Jász Világtalálkozón az első jászkapitány ünnepélyes beiktatására. A jászok első jászkapitányának **Ézsiás István** agrármérnök, lovas hagyományőrzőt választották. Azóta eltelt 20 esztendő, és ebben az évben újból Jászfényszaru adott otthont a jászok XXIV. világtalálkozójának, amely ünnepségen beiktatták a 21. jászkapitányt is **Ézsiás Barnabás** agrármérnök személyében, aki egyben a jászkapitányok „benjaminja" lett.

A jászkapitányokat mindenkor a Jász Világtalálkozót rendező önkormányzat választja a következő kritériumok alapján: példaértékű magatartás, közéleti és hagyományőrző tevékenység, alkalmasság protokolláris szereplésre, jó megjelenés, beszédkészség. Az önkormányzat az általa hozott döntésről tájékoztatja a Jászsági Önkormányzatok Szövetségét (JÖSZ). A jászkapitány beiktatására mindenkor a Jász Világtalálkozó díszünnepségén kerül sor.

Ézsiás István,
az első hagyományőrző jászkapitány
Fotó: Baráth Károly

A jászkapitány beiktatása a Jász Világtalálkozók legszebb ceremóniája. A település polgármestere bemutatja a választott kapitány életútját, addigi hagyományőrző tevékenységét, majd a kapitány ünnepélyesen esküt tesz, amelynek szövegét mindenkor a JÖSZ elnöke mondja elő. Ezután következik a kapitányi jelképek átadása. A fekete nyakravalót, a zsinóros, prémes bársony mentét, a tollforgós bársony süveget, a kapitányi pecsétet a Jász Múzeum igazgató asszonya, a kapitányi medált a JÖSZ elnöke, a kapitányi kardot a jászkun főkapitány, a kinevezéséről szóló díszes tanúsítványt pedig a település polgármestere adja át a jászkapitánynak. A beiktatási ceremónia végén a Jász Múzeum igazgató asszonya a Jászkürt hiteles másolatát nyújtja át a kapitánynak. A kürt öblébe szorított ezüst ivópohárba a település polgármestere vagy alpolgármestere bort tölt. A kapitány a kürt tartalmát a jászokra, a kunokra és minden magyarokra köszönti, majd iszik a kürtből. Ezt követően három ágyúszó dördül el a jászkapitány tiszteletére, majd a kapitány lovat rendel az egyesített jász bandériumok kapitányától. Miután a lovát bevezetik, a kapitány lóra száll és a huszárok kíséretében ellovagol az ünnepség helyszínéről.

Jászkapitányok 1998–2018-ig

1998 – Jászfényszaru – Ézsiás István
1999 – Jászalsószentgyörgy
– Talált József
2000 – Jászkisér – Gubicz András
2001 – Jászdózsa – Bollók György
2002 – Jászjákóhalma – Gubicz András
2003 – Jásztelek – Tamás Zoltán
2004 – Jászladány – Gubicz István
2005 – Jánoshida – Zámbori János
2006 – Jászboldogháza – Nagy Albert

Hortiné Dr. Bathó Edit átadja a zsinóros bársony mentét Bolla János jászkapitánynak ***Fotó: Bugyi Gábor***

2007 – Jászszentandrás – Dávid Sándor
2008 – Pusztamonostor – Percz László
2009 – Alattyán – Vass Lajos
2010 – Jászágó – Dobos Gergely
2011 – Jászivány – Borbás Ferenc
2012 – Jászfelsőszentgyörgy – Bolla János
2013 – Jászberény – Bolla János
2014 – Jászapáti – Borbás Ferenc
2015 – Jászalsószentgyörgy – Talált József
2016 – Jászárokszállás – Csikós Miklós
2017 – Jászladány – Bertalan János
2018 – Jászfényszaru – Ézsiás Barnabás

A regnáló jászkapitányok és kapitánynék rendkívül sokat dolgoznak, évente 100–130 rendezvényen vesznek részt: köszöntőt mondanak, kiállítást nyitnak, programokat szerveznek (arató- és főzőverseny, pálinka mustra, helytörténeti vetélkedő, fórum stb.), de az emeritus jászkapitányok és kapitánynék is rendszeresen részt vesznek a hagyományőrző programokon, és segítséget nyújtanak a hagyományőrzés legkülönbözőbb területein (helytörténeti gyűjtemény, honismereti szakkör, lovas bandérium, népdalkörök stb.).

A jászkapitányok bázishelye a Jász Múzeum, amely intézmény kezdettől fogva szakmai segítséget nyújt a kapitányok munkájához. A jászok példáját követve 2000-től a nagykunok, 2005-től pedig a kiskunok is választanak kapitányt. A három kerület kapitányai 2006-ban szintén Jászfényszarun alapították meg a Jászkun Kapitányok Tanácsát, amely azóta is irányítja munkájukat. Az újkori kapitányi tisztség megteremtésével szükségessé vált a jász- és kunkapitányok, valamint a jászkun főkapitányok választására, működésükre vonatkozó szabályzat (protokoll) megalkotása, amely beilleszti a hagyományőrző tisztséget viselő kapitányokat jelenkorunk közméltóságainak rendjébe. Szól a kapitányokat megillető megszólításról, tiszteletről, a tőlük kérhető feladatokról, de rögzíti a kapitányok esküvőjével és temetésével kapcsolatos ceremoniális teendőket is.

Ézsiás Barnabás a 2018-ban megválasztott jászkapitány
Fotó: Bugyi Gábor

A Jászkun Kapitányok Tanácsa protokoll szabályzatát a történelmi hagyományok alapján, a kapitányokat választó önkormányzatok, hagyományőrző közösségek javaslatainak figyelembe vételével Bánkiné dr. Molnár Erzsébet, a Kiskun Múzeum nyugalmazott igazgatója, Dr. Bartha Júlia, a Damjanich János Múzeum osztályvezetője, Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum igazgatója és Mészáros Márta, a Kiskun Múzeum igazgatója állította össze.

A protokoll szabályzatot a Jászkun Kapitányok Tanácsa 2011. november 12-én, Kiskunfélegyházán tartott ülésén fogadta el.

A legújabb kori kapitányválasztással a Jászság, és példája nyomán a két Kunság egy történelmi tisztséget elevenített fel, de más tartalommal és kötelezettségekkel ruházta fel. Az egykori jász- és kunkapitányok 1876-ig az adott kerület közgyűlésének választott tisztségviselői voltak, hivatalt viseltek, s munkájukért fizetséget kaptak. Intézték a Jász-Kun kerület közigazgatási ügyeit, gondoskodtak arról, hogy a kivetett adók beérkezzenek, a katonaállítási és beszállásolási kötelezettségeknek az egyes községek eleget tegyenek. Tevékenységük a büntető ügyekben is jelentős volt, mivel a Jász-Kun kerület gyűlése – amelynek élén a kerületi kapitány állt – a büntető bíráskodás elsőfokú joghatóságát testesítette meg.

A mindenkori kapitányok széles látókörű, nagy műveltségű emberek voltak. Többségük jogot végzett, így rálátásuk volt a települések közügyeire. Néhányan jó szónoki és írói képességgel rendelkeztek.

A jelen korunkban megválasztott kapitányok nem viselnek hivatalt, munkájáért nem kapnak fizetséget. Tiszteletbeli tisztségük az őket választó önkormányzatok döntése alapján egy évre (a kunoknál három évre) szól, és újra megválaszthatók. Legfőbb feladatuk a hagyományőrzés istápolása, valamint a jász és kun identitás erősítése. Regnálási idejük leteltével, mint emeritus (tiszteletbeli) kapitány tovább dolgoznak a jász és kun hagyományőrzésben. Munkájukat 2005 óta a Jászkun Kapitányok Tanácsa irányításával végzik, amelynek élére 2006-tól maguk közül háromévenként jászkun főkapitányt választanak.

A jászkapitányok és jászkapitánynék napjainkban a jász társadalom tiszteletben álló hagyományőrző személyiségei, akiket a jász önkormányzatok is elismernek, és gyakran hívják őket különböző rendezvényekre. A jászkapitányság legújabb kori életre hívása már önmagában is nagy jelentőségű, de a legnagyobb eredménynek talán mégis az tekinthető, hogy sikerült a jászkapitányokat és tevékenységüket beilleszteni a mai, modern, 21. századi életünkbe.

Iris

Dobos Gergely jászkapitány ellovagol az ünnepség helyszínéről

Fotó: Bugyi Gábor

Búcsú dr. Fazekas Mihály tanár úrtól (1934–2018)

Dr. Fazekas Mihály – Miska bácsi – 2018. június 27-én több évi betegeskedés után, életének 84. évében elhunyt, csendesen megpihent.

Dr. Fazekas Mihály

Miska bácsi karcagi iskoláit elvégezvén a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem hallgatója lett, ahol 1958-ban szerzett középiskolai magyar nyelv és irodalom, valamint történelem szakos tanári képesítést. Egyetemi tanulmányai idején bejárt a Néprajzi Tanszék óráira, ahol Gunda Béla professzor tanítványa lett. 1958-tól 1961-ig a karcagi Kiskulcsosi Általános Iskolában tanított, 1961-től pedig több mint két évtizeden át a karcagi Szentannai Sámuel Mezőgazdasági Technikum, majd Szakközépiskola tanára lett.

1985-ben került a karcagi Györffy István Nagykun Múzeumba, ahol nyugdíjba vonulásáig, 1994-ig helytörténész – néprajzkutatóként dolgozott.

Közel harminc évig tartó tanári munkája mellett szívós kitartással folyamatosan végzett kutatásokat, készített rendkívüli pontosságú feljegyzéseket, amelyek nemcsak a karcagi múzeum számára, hanem a múzeum akkori igazgatója, dr. Bellon Tibor tudományos kutatásai számára is igen fontos adalékokkal szolgáltak.

Fazekas Mihály 1975-ben bölcsészdoktori fokozatot szerzett. Doktori értekezése, a „Kunmadaras juhászata" című dolgozata forrásértékű, hagyománytisztelő, az utókor számára is tanulságos olvasmány, amely 1979-ben nyomtatásban is megjelent. Nemcsak a történészek és néprajzkutatók ismerték jól, hanem a közel három évtized alatt az ifjúság körében végzett hagyományőrző tevékenysége is ismertté tette őt több generáció számára.

Kutatóként és tanárként egyaránt a Nagykunság, a szívből szeretett szülőföld szolgálatát tekintette legfontosabb feladatának. Munkássága során mindvégig megőrizte a paraszti világ szemléletét, a paraszti munka iránti szeretetét. Kutatásaiban pedig alkalmazta e munka következetességét.

Nyugállományba vonulásakor a debreceni egyetem Néprajzi Tanszéke kiadta másik fontos könyvét a „Karcag népi táplálkozása" kötetet. Ugyanebben az esztendőben a megyei múzeumok munkatársai „A szülőföld szolgálatában" című kötet megjelentetésével köszöntötték az immár nyugdíjas, de később sem tétlenkedő Miska bácsit. Önálló kötetei mellett számos tanulmányt, illetve cikket közölt a helyi és az országos napilapokban, illetve szakmai folyóiratokban, amelyek kiváló kutatói kvalitásait jelzik. Több évtizedes eredményes, fáradhatatlan kutatói munkája elismeréseként a Magyar Néprajzi Társaság neki ítélte a Tájkutató Díj – Szűcs Sándor Díjat.

Miska bácsi muzeológusként és kutatóként is megmaradt vérbeli pedagógusnak. Amikor vidéki útjaimon véletlenül egykori diákjaival találkoztam, szinte mindannyian hálával emlékeztek egykori kedves tanárukra, „a legjobb osztályfőnökre", és dicsérték emberségét.

Miska bácsit pályakezdő néprajzos muzeológus koromban ismertem meg, az 1980-as évek közepén. Egy megyei honismereti tábor alkalmával dr. Tóth Albert tanár úr vezetésével kirándulást szerveztünk a résztvevő középiskolásoknak a Hortobágyra. A kirándulás első állomása Karcag volt, ahol dr. Bellon Tibor múzeumigazgató bemutatott nekünk egy mosolygós arcú, pirospozsgás, lelkes tanárt, dr. Fazekas Mihályt. Miska bácsi először is elvitt minket egykori tanyájukra, Botonásra, ahol lelkesen és élményszerűen beszélt a hallgatóságnak a Karcag körüli tanyák életéről. Botonást követően pedig elvezetett minket a Zádor-hídhoz, amelyet – lévén nem karcagi születésű – ekkor láttam először. Az úton megragadott az a lelkesedés és vidámság, amely Miska bácsi személyét mindvégig jellemezte. Ezen az úton tudtam meg, hogy hamarosan munkatársak leszünk a megyei múzeumi szervezetben, hiszen a katedrát a múzeumra cseréli. Egy röpke évtizedig lehettem munkatársa, s ezalatt az idő alatt is csodáltam azt a munkabírást, amely jellemezte és azt a derűt, amelyet mindig mosolygós arcáról leolvashattam.

Miska bácsi nyugdíjasként sem pihent: otthon állatokat tartott, emellett tanulmányokat és előadásokat, cikkeket írt. Mindemellett számos alkalommal lépett fel citera együttesével, a Pacsirta népzenekörrel. A Pacsirta együttesben számos karcagi fiatal tehetség sajátította el, illetve erősítette meg a citeratudását.

A betegség azonban Miska bácsit sem kímélte, több éven keresztül küzdött ő és családja, elsősorban hű társa, az ugyancsak pedagógus Erzsike néni a kórral. Az évek során aggódva figyeltük a fejleményeket, míg végül megérkezett a fájó hír: Miska bácsi örökre megpihent.

Nyugodj békében Miska Bácsi!

Dr. Nagy Molnár Miklós Ph.D
néprajzkutató, múzeumigazgató

Emlékezés bethlenfalvy Simon Ferenc festőművészre II. rész

Nevének említése az interneten található forrásokban

A Jászsági festőművészek tárlatán (Műbarát Kiállítóhelyiség) a vallás- és közoktatásügyi minisztérium: B. Simon Ferenc: Havas út (olajfestmény), Rácz Kálmán: Balatoni vitorlások (vízfestmény), Csirkepiac Jászberényben (vízfestmény) és Lizony Ferenc: Alkonyat című festményeket vásárolta meg. (Szépművészet 2. (1941)1941 / 11. szám)

Jászsági képzőművészek – 1941

Jászberényben több fiatal művész fogott össze, hogy a város közönségében felrázza a művészet iránti ősi, de szunnyadozó érdeklődést. A hét festő és egy szobrász összefogásából lelkes társaság alakult, amely áprilisban rendezte meg tavaszi tárlatát. Korábban is rendezett már kiállításokat, de úgy értesültünk, hogy fáradozásukat még sohasem kísérte ilyen érdeklődés és elismerés. Nagy örömmel és elismeréssel üdvözöl-

jük ezt a lelkes fiatal művésztársaságot,s kezdeményezését. Örömmel figyeljük fáradozásukat annál inkább is, mert a művészet hírvivői ők olyan helyen, ahol a magyar sors régen a feledés fátyolát borította minden művészi alkotásra, s ahol a művészi vágyak a kemény és küzdelmes mindennapi élet falába, az életben elfáradt emberek közönyébe ütköztek. Sokáig senki sem kísérletezett azzal, hogy a vidéki városok társadalmában felélessze a művészet ösztönös szeretetét. Most, amikor ez ma már hivatalos programja a kultuszminisztériumnak, akkor biztosra vehető, hogy ennek a kezdeményezésnek is szép gyümölcsei lesznek. Remélhető, hogy a művészet iránti érdeklődés felkeltése mellett ez a művész-csoport majdan erőteljes magva lehet a jászsági művészeti élet kialakulásának, s remélhető, hogy hozzá hasonlóan más vidékek is összehozzák a maguk művészeit. Mindez pedig a magyar szellem kiterjedését, gazdagodását és felemelkedését szolgálná. A társaság megteremtője, lelkes vezetője s a művészet legfőbb helybéli agitátora: Rácz Kálmán festőművész, a jászberényi gimnázium rajztanára. Már 1936-ban megszervezte a jászberényi fiatal festőművészek gárdáját, s még ez évben „Jászberényi Nyolcak" néven kiállítást rendeztek. Azóta minden évben bemutatták műveiket a közönségnek, s lassan elérték azt, hogy a jászberényi társadalom a modern művészet iránt nemcsak megértést mutatott, hanem egy-két év óta már vásárol is. Rácz Kálmán korábban erősen Rudnay hatású olajképeket festett, de a vízfestmény technikára való ideiglenes áttérés, valamint a jászsági táj őszinte szemlélete felszabadította őt, s ma már olajképein is egyéni színek és formák jelentkeznek. Mellette komoly művészi szándékról tanúskodnak a csoport többi tagjai is: Benke László, Járdán József, Makay József, Pókász Endre, Gy. Riba János, Simon Ferenc festőművészek és Tősér János szobrászművész. (Szépművészet 2. (1941)1941 / 6. szám)

Jászsági Képzőművészek
VII. kiállítása Jászberényben – 1942

Már a hetedik kiállításukat rendezték a jászsági képzőművészek, ami azt bizonyítja, hogy élénk művészi életet élnek, szorgalmasan dolgoznak. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak a decentralizációs művészpolitikáját igen szépen valósították meg, mert a várost, annak minden társadalmi osztályát a művészet megkedvelésére szoktatják, s elérték azt is, hogy műpártolásra nevelték a közönséget.

Ebben elsősorban Rácz Kálmánnak, a jászberényi Állami Gimnázium rajztanárának volt szerepe. (Szépművészet 3. (1942)1942/6. szám)

Zagyva, 1948 (olaj farost)
Barátok temploma, 1941 (olaj, vászon)
Téli halászás a Zagyván (olaj vászon)
Thököly úti házbelső, 1945 (akvarell)

Simon Ferenc: Sályi udvarbelső

Emlékkiállítás

1986. augusztus 9–10-én a sályi Községi Tanács másodízben rendezte meg a Sályi Napokat, amelynek alkalmával Sályi képek c. tárlatot láthatott a közönség, ahol az egykor Sályon élt vagy alkotó festők képei kerültek kiállításra. Megnyitotta: dr. Végvári Lajos művészettörténész (1919–2004). Simon Ferenc alkotásai itt együtt szerepeltek Járdán József festményeivel.

„A művészi érték mellett ezek a képek a veszendőbe menő hagyományok átmentését is szolgálják. Szükséges volna könyv formájában is közreadni és széles körben ismertté tenni ezeket az alkotásokat" – írja dr. Barsi Ernő néprajztudós a Sályi Napok c. cikkében.

Fellelhető művei
Közgyűjteményben:
Hamza Múzeum, Jászberény
Jászberény Főtere, Téli havas táj, 1941
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
Cím nélkül (a képen
a gyermek Krisztus egy báránnyal)
Cím nélkül (a képen egy feketeravatal)
Tubafa, 1924 (grafika)
Táj emberekkel, 1924 (grafika)
Városi Galéria, Miskolc
Piac

Ismert,
magántulajdonban lévő alkotások
Szilvás, 1942. (olaj, farost)
Sályi piac (olaj)
Ducza ház (olaj)
Magas Tátra, 1946
Magas Tátra, 1945 (akvarell)
Szarvasi csőszház (olaj, farost)
Szarvasi ház, 1946 (olaj, vászon)
Sályi vízfő, 1949 (olaj, vászon)
Bodrog (olaj, vászon)
Tiszapart
Becski Mária portréja,
1946 (olaj, vászon)
C. n. (sályi udvarbelső) (akvarell)
Sályi református iskola udvara
Jászberényi részlet (olaj)
Főtér télen, 1942 (olaj, vászon)
Sályi utcarészlet (olaj)
Margit-sziget télen (olaj)
Zagyva (olaj, vászon)

Képek, rajzok egész sora jelent meg a korabeli jászberényi sajtóban, a Jász Hírlap számaiban, az Ugar c. újságban, de a Szépművészet c. újságban is(ld. a Forrás 89. oldalát).

Magán fotók: Sárköziné Sinka Ágnes (1917–2016) fényképalbumából

Források:
Sárközi Mária: Szakdolgozat 2002 április - Szent István Egyetem - Jászberényi Főiskolai Kar, Művészeti Nevelési Tanszék
Képzőművészeti Főiskola Anyakönyvi másolata 1931–1932 -es évekből
dr.Barsi Ernő (1920–1913) Honismeret 1987/1
Gy. Riba János – A katona, a festő és a közönség – az Ugar 1942. okt. 15 II. Évf. 10. száma

Sárközi-Ufer Ágnes
helytörténeti kutató és
Sárközi Mária kulturális szervező

Harmincéves a „The Árpád Darázs Singers”

Dr. Darázs Árpád zenepedagógus, karnagy és karmester 1922. július 7-én született Jászberényben. A zene iránti érdeklődése korán megmutatkozott, ám a zenei pálya választását mégis leginkább a József Nádor Gimnáziumban (a mai Lehel Vezér Gimnázium) eltöltött évek határozták meg. Darázs Árpád intenzíven részt vett az intézmény zenei életében, emellett énektanárának, id. Bakki Józsefnek köszönhetően a Palotásy Kórussal is kapcsolatba került, ahol kórusénekesként és alkalmaként karnagyként is kipróbálhatta magát. Így került az érettségi után Budapestre, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolára, ahol 1941 és 1946 között az egyházzenei és a középiskolai ének-tanárképző tanfolyamot végezte el. A Zeneakadémián töltött évek alatt ismerkedett meg behatóan az új magyar zenepedagógiával, Kodály Zoltán zenei nevelési elveivel. A felsőfokú tanulmányok befejezése után Darázs Árpád különböző zenei együttesek, köztük a Magyar Rádió Énekkarának a munkáját irányította.

1956 fordulatot hozott Darázs Árpád életében: családjával együtt elhagyta Magyarországot és az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le. Az USA-ban eltöltött évtizedekben az úgynevezett Kodály-módszer egyik legelső és legkiválóbb amerikai képviselőjévé vált. Az amerikai évek különösen meghatározó időszakát jelentette az 1966 és 1986 közötti két évtized, amikor Dr. Darázs Árpád a Dél-Karolina Egyetem Zenei Tanszékének professzoraként dolgozhatott. Dr. Darázs Árpád számára a kórusséneklés mindig is kiemelten fontos volt, így az egyetemi kinevezése után nem sokkal megalapította az intézmény Hangversenykórusát, amellyel mind belföldön, mind külföldön kiváló eredményeket ért el; emellett több dél-karolinai zenei együttest is vezetett rövidebb-hosszabb ideig.

Dél-Karolinában mindenhol elismerték és értékelték magas színvonalú szakmai munkáját, ahol csak megfordult, szeretet és tisztelet vette körül. Utolsó hangversenyét, már nagybetegen,1986. október 18-án vezényelte Columbiában, Dél-Karolina állam fővárosában – két hónappal később, december 16-án ugyanitt hunyt el. Halála mélyen megrendítette Dél-Karolina állam zeneszerető közösségét, mindenki átérezte a nagy magyar muzsikus és pedagógus elvesztésének súlyát.

Dr. Darázs Árpád személyisége és tanítása mindenkit azonnal megérintett és elvarázsolt, akinek abban a szerencsében volt része, hogy megismerhette őt és tanulhatott tőle. Minden bizonnyal ez a rendkívüli kisugárzás az oka annak, hogy Dr. Darázs Árpád öregdiákjai a mai napig a legnagyobb szeretettel és tisztelettel emlékeznek egykori mesterükre és minden alkalmat megragadnak arra, hogy továbbadják a szellemi örökségét és ápolják az emlékét. Így alakult meg egy évvel Dr. Darázs Árpád halála után a „The Árpád Darázs Singers” (Darázs Árpád Énekesek) nevű énekkar is a Dél-Karolina Egyetem öregdiákjaiból és más, Dr. Darázs Árpád által vezényelt dél-karolinai kórusok énekeseiből. Az együttes alapító karnagya, Robert Neese, aki maga is Dr. Darázs Árpád hallgatója volt a Dél-Karolina Egyetemen.

A „The Árpád Darázs Singers” nevű énekkar első nyilvános hangversenyét 1987. október 18-án adta, napra pontosan egy évvel Dr. Darázs Árpád utolsó hangversenye után. Az első hangversenyek után még nem tudták, hogy milyen jövő vár az együttesre. Mára kiderült, hogy az énekkar Dr. Darázs Árpád szellemiségének egyik legfőbb őrzője Dél-Karolinában.

A „The Árpád Darázs Singers” a 2017/2018-as hangverseny-évadban fennállásának harmincadik évfordulóját ünnepelte. Az egykori alapítók közül ketten ma is énekelnek a kórusban, a karnagyi pálca továbbra is Robert Neese kezében van – ugyanakkor, sajnos, több kórustag elhunyt már. A kórust, saját bevallásuk szerint, a közösségi szellem, a barátság, a humor, a kihívás és a kórusmuzsika rendkívüli hatása tartja össze, az a hatás, ami vagy mosolyt csal a közönség arcára, vagy éppen könnyeket fakaszt.

Az énekkar a harmincéves jubileumot nyolc hangversennyel ünnepelte: négy hangversenyre a téli, négy hangversenyre a tavaszi szezonban került sor. A hangversenyeket Dél-Karolina állam különböző településeinek templomaiban tartották meg. A műsorban, a szakrális helyszínekhez igazodva egyházzenei művek hangzottak el: a zeneirodalom klasszikusnak számító zeneszerzői mellett leginkább a közelmúlt és a jelen amerikai komponistáinak a művei csendültek fel, de, Dr. Darázs Árpád emlékére, magyar kórusműveket, így Kodály Zoltán és Bárdos Lajos alkotásait is megszólaltatta az énekkar.

Úgy gondolom, hogy Dr. Darázs Árpád egyike azoknak a jászsági születésű muzsikusoknak, akikre méltán lehetünk büszkék. Hálásak lehetünk azért, hogy Dr. Darázs Árpád második hazájában, az Amerikai Egyesült Államokban még ma, harminckét évvel a halála után is így őrzik az emlékét.

Gratulálunk a „The Árpád Darázs Singers” harmincéves jubileumához és kívánjuk, hogy minél tovább tudják őrizni azt a lángot, amelyet Dr. Darázs Árpádtól kaptak.

Felhasznált irodalom:

Kiss Henriett (2012): A Kodály-módszer amerikai nagykövete. Kilencven éve született Darázs Árpád. In: Jászsági Évkönyv 2012. 28–38.

Celebrating Together – 30 Years. Winter 2017 Concert Season. (A The Árpád Darázs Singers műsorfüzete. Alkalmi kiadvány.)

How Lovely. Spring 2018 Concert Season. (A The Árpád Darázs Singers műsorfüzete. Alkalmi kiadvány.)

Kiss Henriett
zenetörténész, Darázs Árpád-kutató

Verselő jászok

REDEMPTIO HIMNUSZ
(A Jász Világtalálkozó tiszteletére)

Kufárlelkű császár
Eladta földünket.
De nem adhatta el;
Hitünket, lelkünket.

Megváltottuk ősi jussunk.
Drága aranypénzen.
„Megváltott nép” lettél,
Szabad szívű népem.

Mária reményünk,
Ki vagy fenn, az Égben.
Soha ne hagyd veszni,
A Te örökséged!

Szálljon trónusodhoz,
Rákóczink imája.
Áld meg Jász hazánkat,
Kürtünk szent szavára!

Varga Imre

XIV. Jászkun Hármas kerületi kézi aratóverseny Jásziványban

A Jászkun Kapitányok Tanácsa, a Jászapáti Gazdakör és Jászivány Község Önkormányzata július 7-én (szombaton) rendezte meg a XIV. Jászkun Hármas kerületi kézi aratóversenyt.

A rendezők meghívására 15 jász és kun település (Alattyán, Jánoshida, Jászapáti, Jászalsószentgyörgy, Jászberény, Jászboldogháza, Jászfényszaru, Jászivány, Jászszentandrás, Jásztelek, Karcag, Kiskunfélegyháza, Kunhegyes, Kunmadaras, Kunszentmárton) 25 aratóbandával érkezett Jásziványba.

A hagyományok szerint azonban a csapatok nemcsak az aratásban mérték össze tudásukat, de jeleskedhettek az arató reggeli elkészítésében, a főzőversenyben, a pogácsák versenyében és a pálinkamustrán is.

A rendezvény résztvevőit Tari András, Jászivány polgármestere, Kiss János, a Jászapáti Gazdakör elnöke és Borbás Ferenc jászkun főkapitány köszöntötte, majd az aratóbandák kivonultak az aratás helyszínére, ahol Fehér Endre és Népi Zenekara muzsikaszóval fogadta az érkezőket. Némi eligazítás után Kladiva Imre címzetes apát úr megáldotta a gabonát és az aratókat is, majd kezdetét vette a kijelölt táblák kaszával történő aratása. Az aratásnál a zsűri a következő szempontokat értékelte: a képviselt tájegységnek megfelelő arató munkaruha, a kasza állapota és szakszerű használata, a kévék minősége, a gajmó használata, a kötélkészítés, a keresztrakás formája, minősége és a tarló magassága, tisztasága. A zsűri külön értékelte az arató reggeliket, amelyek révén ízelítőt kaphattunk a hagyományos paraszti táplálkozás munkavégzéskor fogyasztott étkeiből (szalonna, kolbász, sajt, hagyma, vajalja, aludttej, kelt kalács, szilvakiszi, kukorica görhe stb.).

Szívet gyönyörködtető színfoltja volt az arató versenynek az apáti gyermek aratóbanda, akik a felnőtt aratókat utánozva végezték a nehéz munkát. A verseny végeztével a résztvevők megtekinthettek egy cséplőgépet is működés közben, majd a bandák visszavonultak a rendezvény központi helyszínére.

Ezután került sor az ünnepi ebédre, amelyhez Fehér Endre és Népi Zenekara szolgáltatta a muzsikát. Az ebéd után a jásziványi és a Horti Népdalkör, valamint Tihanyi Tóth Csaba és Bognár Rita szórakoztatta a népes vendégsereget.

Már délutánra járt az idő, amikor a zsűri eredményt hirdetett. A díjak kiosztása előtt azonban Ézsiás Barnabás frissen megválasztott jászkapitány, ifj. Hubay Imre, a Nemzeti Agrárkamara

Tari András Jászivány polgármestere
Fotó: B. E.

Kiss János, a jászapáti Gazdakör elnöke
Fotó: B. E.

Borbás Ferenc jászkun főkapitány
Fotó: B. E.

Vidékfejlesztésért felelős országos alelnöke, Pócs János országgyűlési képviselő, valamint Dr. Feldmann Zsolt, az Agrárminisztérium államtitkára köszöntötte az aratóverseny vendégeit.

Ezután az aratóverseny zsűrije (dr. Bartha Júlia néprajzkutató, Dávid Sándor emeritus jászkapitány, Hortiné dr. Bathó Edit néprajzkutató, a Jász Múzeum igazgatója, Pánti Ildikó Anna önkormányzati képviselő – Karcag, Smuta Zsolt emeritus nagykunkapitány, Ván Jenő emeritus kiskunkapitány,) hirdetett eredményt.

Az aratóverseny díjazottjai:

I. helyezett Jászivány
– Berente Miklós csapata
II. helyezett Kunmadaras – Őszirózsa csapata és Kiskunfélegyháza
– Haleszi kislányok csapata
III. helyezett Karcag csapata és Kiskunfélegyháza
– Selymesért Egyesület csapata

A főzőversenyen 20 csapat indult, ételeiket Pálszabó Mihály mesterszakács, a Magyar Gasztronómia lovagja, Varga Ákos, a Jászapáti Szakképző Iskola szakoktatója és Borics Dániel, a jászberényi Klapka György Szakképző Iskola szakoktatója bírálta el.

A főzőverseny eredményei:

I. helyezett Kunhegyes csapata
II. helyezett Alattyán csapata
III. helyezett Berki László
különdíjat kapott: Szilák Jutka és Tajti Miklós

A pogácsák versenyére 33-an jelentkeztek.

A pogácsaverseny díjazottjai:

I. helyezett Aranykalász Baráti Kör
– Karcag
II. helyezett Tajti Miklósné
– Jászivány
III. helyezett Balla Istvánné – Jászivány

Az arató pálinkák versenyén 42 induló vett részt, a zsűrizését a Jászsági Pálinka Lovagrend tagjai végezték külsős zsűritagokkal kiegészülve: Bathó Károly, Bertalan János, Bertalan Jánosné, Simon Gáborné, Dr. Sinkó-Káli Róbert, Nagy Miklós.

A legjobb pálinka díját holtversenyben Farkas János Irsai Olivér és kajszibarack pálinkája érdemelte ki. Emellett számos bronz, ezüst és arany minősítés kiosztásra került.

Eseményekben gazdag, jó hangulatú napot töltöttünk el Jásziványban. A település méltó helyszíne volt a jászok és kunok hagyományos kézi arató versenyének. Köszönet illeti a település vezetését, a művelődési ház munkatársait a nagyszerű szervezésért és a kitűnő programért.

Iris

KÉPES RIPORT
a XIV. Jászkun Hármas kerületi kézi aratóversenyéről

Vonulás az aratás helyszínére *Fotó: B. E.*

Felsorakoztak az aratóbandák *Fotó: B. E.*

Jászivány csapata *Fotó: B. E.*

Ézsiás Barnabás jászkapitány
Fotó: B. E.

Ifj. Hubay Imre, a Nemzeti Agrárkamara Vidékfejlesztésért felelős országos alelnöke. Fotó: B. E.

Pócs János országgyűlési képviselő
Fotó: B. E.

Dr. Feldmann Zsolt,
az Agrárminisztérium államtitkára
Fotó: B. E.

Aratás kaszával. Fotó: B. E.

Marokszedés. Fotó: B. E.

A kis vízhordó. Fotó: B. E.

A jászapáti gyermek aratóbanda *Fotó: B. E.*

Aludttej cserépszilkében
Fotó: B. E.

Arató reggeli *Fotó: B. E.*

XXXI. Nemzetközi Mézvásár Jászberényben

Jászberényben augusztus 4-én a XXXI. alkalommal rendezték meg a Nemzetközi Mézvásárt, amelyre most is több ezren látogattak el az ország különböző vidékeiről, de szép számmal érkeztek a határon túlról is. A rendezvény főszervezője a Szatmári László Méhész Egyesület a jeles ünnepségre meghívta Magyarország valamennyi mézlovagrendjét, valamint két székelyföldi lovagrendet, akik örömmel tettek eleget a szíves invitálásnak. A lovagrendek többsége már augusztus 3-án megérkezett a jászok fővárosába, és az Aranysas Rendezvényházban egy közös esti programmal vette kezdetét a vásár. Elsőként a 2017. évi mézkirálynő, **Balla Nóra** egy vetített képes előadás keretében számolt be mézkirálynőként végzett munkájáról, és a szerzett tapasztalatokról. Az elmúlt egy év alatt 61 alkalommal vett részt különböző mézes rendezvényen, sokszor aktív közreműködőként is. Munkája során kiemelt figyelmet szentelt a gyermekeknek, akik között többféle módon is népszerűsítette a méz fogyasztását. Szerzett tapasztalatai alapján megállapította, hogy Magyarországon nagyon kevés mézet fogyasztanak, ezért a méhészek kénytelenek külföldön értékesíteni termékeiket. Hangsúlyozta, hogy nagyon komoly feladatunk van a magyar méz népszerűsítésében és a mézfogyasztás fellendítésében.

A mézkirálynő kitűnő előadása után a jelenlévő mézlovagrendek mutatkoztak be, majd ízletes vacsora és baráti beszélgetés zárta a pénteki napot.

Szombaton már korán reggel „méhkaptárrá" változott Jászberény. Árusok, vásárlók, nézelődők lepték el a város központját. 10 órakor kezdődött meg a magyar mézlovagrendek látványos felvonulása, amelyet a Dányi Fúvószenekar, valamint a Jász Lovas Bandérium két huszárja vezetett, karjukon Balla Nóra Mézkirálynővel. Utánuk következtek lovagrendek: Bajai Szent Ambrus Mézlovagrend, Zselici Mézlovagrend, Palóctáji Mézlovagrend, a gyulai Göndöcs Benedek Mézlovagrend, a szegedi Ambrózi Béla Mézlovagrend, a berettyóújfalui Bihari Mézlovagrend, a pécsi Jannus Pannonius Mézlovagrend, a sásvári Apiarius Mézlovagrend, a székesfehérváti Szent István Mézlovagrend, a Dél-balatoni Mézlovagrend, a niklai Szent Ambrus Mézlovagrend, a söjtöri Ambrózia Mézlovagrend, a Hunor Mézlovagrend, a Jászsági Mézlovagrend, valamint az Udvarszéki Mézlovagrend és a Gyergyószéki Mézlovagrend. A rendezvény ünnepélyes megnyitójára a Bercsényi Sportcsarnokban került sor, ahol elsőként **dr. Szabó Tamás** polgármester köszöntötte a nagyszámú vendégsereget, majd **Pócs János** országgyűlési képviselő fejezte ki köszönetét a program megrendezéséért, ezt követően **dr. Feldmann Zsolt** mezőgazdaságért felelős államtitkár megnyitotta a XXXI. Nemzetközi Mézvásárt. Őt Balla Nóra, a 2017-ben megválasztott mézkirálynő követte, aki szíves szóval mondott köszönetet a tisztség viseléséért, és beszámolt az elmúlt egy év alatt királynőként szerzett tapasztalatairól.

A Jász Múzeum, Jászdózsa Község Önkormányzata és a Szathmáry László Méhészegyesület 2015-ben alapította meg a Zsidei Barnabás méhészeti díjat a korán elhunyt jászdózsai születésű jeles szakíró és tanító emlékére. Ebben az évben már negyedik alkalommal került átadásra a díj, amit mindenkor olyan személynek ítél oda a kuratórium, aki a méhészet terén évtizedek óta kiemelkedő munkát végez. Ez alkalommal **dr. Gubicza András** méhészt, a biológiai

A menet élén Balla Nóra 2017. évi mézkirálynő két jász huszár kíséretében ***Fotó: Éger György***

Dr. Szabó Tamás Jászberény város polgármestere köszönti a mézvásár résztvevőit ***Fotó: Bíró János***

Balla Nóra, a 2017. évi mézkirálynő
Fotó: Bíró János

tudományok kandidátusát érte a megtiszteltetés. A Máté György jászberényi szobrászművész által készített bronz plakettet és a díszes oklevelet **Hortiné dr. Bathó Edit** múzeumigazgató, **Szerencsés István** polgármester és **Molnár György** elnök adta át a díjazottnak, aki megható szavakkal köszönte meg az elismerést.

Ugyancsak kedves pillanata volt az ünnepségnek, amikor Molnár György, a méhész egyesület elnöke megköszönte **Bíró Jánosnak,** a Jászkerület Nonprofit Kft. munkatársának eddigi munkáját, mivel nyugdíjba vonulásával elbúcsúzik a mézvásártól, amelynek születésétől kezdve aktív segítője volt.

Minden mézvásár legszebb eseménye a mézkirálynő választása, amelyet immáron 25. alkalommal tartottak meg. Ebben az évben hét jelölt pályázott a megtisztelő címre. A mézkirálynő tisztség elnyerésének legfőbb kritériuma, hogy a jelölt zsűri előtt tegyen tanúbizonyságot a méhészeti ismeretekben való jártasságáról. A „szigorú" zsűri ebben az évben első udvarhölgynek **Páprádi Anna Bíborkát** (Pécs), második udvarhölgynek pedig **Gondon Dórát** (Debrecen) választotta, a 2018. év mézkirálynői koronáját pedig **Lesti Kitti** (Tápiószecső) fejére helyezte dr. Szabó Tamás, Jászberény város polgármestere.

A mézvásár sztárvendége Soltész Rezső volt, aki most is nagy sikert aratott örökzöld dalaival, a rendezvény végén pedig kisorsolásra kerültek az értékes tombolanyeremények is. ***Iris***

Mézlovagrendek zászlói a színpadon ***Fotó: Éger György***

A Zsidei Barnabás-díj átadása ***Fotó: Éger György***

Lesti Kitti, a 2018-as mézkirálynő két udvarhölgyével, Páprándi Anna Bíborkával és Gondon Dórával ***Fotó: Éger György***

Dr. Gubicza András Zsidei Barnabás-díjas

Dr. Gubicza András több évtizedes kiváló kutatói, szakírói és oktatói munkáját Jászdózsa Község Önkormányzata, a Jász Múzeum és a Szathmári László Méhész Egyesület Zsidei Barnabás-díjjal ismerte el, amely díjat augusztus 4-én, Jászberényben, a XXXI. Nemzetközi Mézvásáron ünnepélyes keretek között adtak át a díjazottnak.

Dr. Gubicza András. Fotó: Bíró János

Dr. Gubicza András 1930. február 26-án született Magyarbánhegyesen. Az elemi, és középiskola elvégzése után 1949 és 1952 között a Szegedi Tudományegyetem biológia- földrajz szakos tanárjelöltje volt. 1952-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen folytatta tanulmányait és 1954-ben zoológus diplomát szerzett. A Biológiai tudományok kandidátusa fokozatát 1964-ben szerezte meg.

1990. március 1-jén történt nyugdíjba vonulásáig a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Növénytani Intézet Rovartani osztályán dolgozott 20 éven keresztül. Kutatási eredményeit publikálta a világ több pontján: Lengyelországban Spanyolországban, Kínában és a volt Szovjetunió több városában.

A méhészethez a vonzalma már gyermekkorában jelentkezett, hisz szüleinek mindég voltak méhcsaládjai, ahol alkalma volt a méhekkel megismerkedni. Később saját méhészete is volt, de munkahelyi elfoglaltsága miatt csak kisebb méhállománnyal rendelkezett.

Kutatásait zömében a Zalaapáti méhész iskolában folytatta, mert itt voltak meg a szükséges kutatási feltételek. A varroa atka elleni védekezés módszere volt a fő kutatási profilja, amely témában szép eredményeket ért el. Méhészeti oktatást végzett az egyetemen, amihez kiadványokat készített, melyeket oktató anyagként sokfelé használták. A méhészeti oktatást a mai napig folytatja, a házi méhek anatómiáját, élettanát és betegségeit oktatja. A méhészetet idősebb fia vette át és folytatta tovább.

A népzene is közel áll a szívéhez, sokáig citera zenekarban játszott. A jászberényi Mézvásáron közel 10 éven át a mézkirálynő választás zsűrijében tevékenykedett. Életútja, tevékenysége sok tekintetben hasonlított kortársa Zsidei Barnabás munkásságára.

777 éve zajlott a „félegyházi csata”

Miközben a címet olvasva ráncolni kezdi a homlokát egy tősgyökeres kiskunfélegyházi atyafi, hogy nem volt itt semmiféle csata – máris idejegyzem, hogy Félegyháza nem egy van az országban. Hogy hol található, mondhatnám, hogy negyedegyháza, meg háromnegyedegyháza között félúton, azonban ennek a szónak feltehetően az a jelentése, hogy félbemaradt, vagy pusztuló romos templom. Ilyen pedig sok volt az országban. Egy közülük a jászjákóhalmi határban a 32432. számú jászdózsai közút 11-es kilométerénél, a 31-es úttól másfél kilométerre. Az itteni magas – 99 méter a tengerszint felett – halom ma is a Félegyháza nevet viseli, más néven Csőke-part későbbi gazdájáról. Ilyen néven nem szerepel korábbi iratokban, s nem tudni, hogy az Árpád-korban ez volt-e a neve, vagy az évszázadok óta itt állt romtemplomról kapta a nevét az itteni halom és dűlő. Amit viszont tudunk, hogy volt itt egy virágzó falu, ami ma nincs. Vélhetően elpusztult a tatár támadás alkalmával, és vélhetően annak köszönheti mai létét Jákóhalma. De nézzük sorjában.

Az eleve nem feltűnő, hogy egy ilyen magas halmon emberek éltek, hiszen a Tarna áradásai meghatározták azokat a helyeket, ahová a folyóvíz soha nem jutott el, s így nem veszélyeztette az ott lakókat. 1873-ban az akkor megjelenő kőnyomatos jákóhalmi újságban, melyet a Pestre, Pozsonyba járó egyetemisták írtak falujuk számára, ezt írja Csőke Pál: *„A Félegyházapartot az egész jász kerület igen jól ismeri, mint oly helyet, hol emberi csontvázakkal találkozni nemcsak nem ritkaság, hanem fel sem tűnő, mert a halom bármely részén pár ásónyomra találhat koponyát, s más emberi maradványokat, mely dologról a tulajdonos több ízben tett felszólalást nem csak kerületünknél, hanem a fővárosban is.”*

A tagosítás Jákóhalmán 1856-ban zajlott, amikor Csőke József úr – akiről szó van – mindent megmozgatott annak érdekében, hogy azt a halmot ő kapja meg. Hogy miért volt ez számára olyan fontos? Nyilván amiatt, hogy később szőlőt telepített rá a nagy területű, déli fekvésű halomra, s épített egy kis nyári lakot, melyet borház néven is említettek. Az öregek, akik az 1960-as években visszaemlékeztek a szakkörben, még saját szemükkel látták, Csőke úr filagóriájának nevezték. Ma már persze nincs belőle semmi. Csőke Pál azt is leírta, hogy *„Hogy véres ütközetnek kell e helyen s környéken vívatni, s hogy annak áldozatai nyugosszák itt örök álmaikat, azt onnan következtetem, mert a vázak rendetlenül s csekély területen nagy számban találhatók.”* Leírja azt is, hogy nem lehet temető, mert a régi keresztények halottaikat napkelet felé néző arccal temették és itt ennek semmi nyoma. Továbbá: *„A nevezett lakocska alapásásakor a földben 1 öl mélységre erős mészkövekből rakott régi épület romjaira bukkantak, mely valószínűleg erődítmény lehetett, melynek ostromában vérezhetett el annyi áldozat.”*

Csőke Pál írása egyébként előzmények után keletkezett. Az egyik előzmény az volt, hogy a lap korábbi számában cikk jelent meg a Félegyházaparti leletről, mely egyébként az egész meglévő 26 számból egyedülileg ki van tépve, így az eredeti szöveg nem ismert. (A lap 1873. újévétől az év közepéig jelent meg és egybe kötve került az Országos Széchényi Könyvtárba, az említett cikk kivételével.) Erre a számunkra ismeretlen cikkre reagált a Jászberényben már fél évtizede megjelenő Jászkunság újság a *„Jászjákóhalmai kárbaveszett lelet”* című cikkében. Ebben nehezményezik, hogy hivatkozva a Jászkürt cikkére: *„óhajtjuk, hogy hasonló esetben az illetők a tovább ásás felhagyásával jövőre azonnal az illetékes hatóságnál tegyenek jelentést, mely a tudomány érdekében követendő további eljárása iránt – nem kétkedünk – ismerni fogja a kormány részéről is már régóta melegen előírt teendőit.”*

Tulajdonképpen arról szól a „pengeváltás,” hogy a lakocska alapásásakor előkerült csontvázról és a mellette lévő

megkopott, (a tudósok által dákok korából származók voltak korábban) pénzérmének a megtalálásáról szólt a cikk, melyre reagált a másik lap, s erre válaszolt Csőke Pál, hogy a földtulajdonos Csőke úr már mindenhol kísérletezett, anyagokat is adott át a Nemzeti Múzeumnak is, de nem jutott sehol komolyabb eredményre. Nagyobb eredmény talán annyi volt, hogy Lázár Kálmán és Bethlen Farkas, a kor két jeles írója felfigyelt az ügyre és látogatást tettek a birtokon. Akkor azonban már komolyabb ásatást nem lehetett folytatni a betelepített szőlő miatt.

Visszatérve korunkba: ma is a Félegyháza nevet viseli a halom, melyet egyébként kettévágtak az 1930-as évek elején, amikor a jászdózsai műutat építették. Éltek még az 1960-as években Bércesi Laci bácsiék, akik elmesélték, hogy ott kubikoltak, és rengeteg csontváz, koponya, pénzek, edénytöredékek kerültek elő a földből. Én magam is jártam ott eleget, s a tágabb környezet – a Kőhalom – is borítva volt főleg a hatvani kultúra jellegzetes motívumú edénymaradványaival. (Ezen a részen volt egyébként Horváth Péternek a Jászkunság első történetírójának a birtoka, s ezért kapta a Kőhalmi előnevet.) A szőlő valószínű, hogy nem díszlett sokáig, mert az 1880-as évek filoxéra járványa ugyanúgy kiirtotta, mint a falusi szőlőföld szőlejét. Természetesen nincs már filagória sem, egy tanya volt a halom oldalában, s később a Makkos erdő folytatásában erdőt telepítettek ide. Ma is akácerdő van rajta, a domb legmagasabb részét nem érintette az útépítés. Különböző anyagok a helyi gyűjteménybe is kerültek be innét.

Ilyen előzmények után polgármester koromban – 1997-ben – megkértem dr. Selmeczi Lászlót, a debreceni Déri Múzeum igazgatóját, korábban a szolnoki Damjanich Múzeum régészét, hogy szondáztassa meg a halmot, mi volt itt valójában. Ahogy várható volt, a halom tetején nem lehetett találni sértetlen területet, hiszen azt annak idején összevissza turkálták, de bizony az 1960-as években ugyanezt a hibát a megalakult honismereti szakkör is elkövette. Váradi Zoltán szakkör alapító is kijárogatott ide nagyobb fiúkkal ásatni. Ezt én csak évtizedek múlva tudtam meg, amikor saját maguk mesélték el. A halom északi oldalában azonban, ahogy Selmeczi írta a Jákóhalmi Szabad Jász Polgár akkori számában: *„egy szondával hat Árpád-kori sírt sikerült feltárni. Ebből kettőnek a melléklete S-végű hajkarikák és gyöngyök a XI–XIII. századra datálják a temetőt. Fodor István Ferenc polgármesternek az az elképzelése mi szerint a mai Jászjákóhalma előzménye lehetett az egykori Félegyháza – reális lehet, mivel pl. Jászfényszaru, Négyszállás, Jászágó esetében sem a korábban ott állt Árpád-kori falvak telkét szállották meg a jászok, hanem azoktól nem messze alakítottak ki új települést.*" Selmeczi azt is leírta, hogy *„Dr. Bartalos Gyula egri kanonok (aki korábban jákóhalmi káplán volt) 1892-ben leírta, hogy az 1850-es években Csőke főjegyző…egy régi templom romjait találta itt, melyből egy borházat épített az ide telepített szőlőjében.*" Másik forrásból tehát az is kiderül, hogy nem

Üvegpaszta gyöngyök és S-végű hajkarika a jákóhalmi határból

erődítmény volt itt, hanem templom. Utal Selmeczi arra is, hogy „a település a dombháton húzódott és a nemrégiben a dr. Kertész Róbert által feltárt Árpád-kori kemence a település végét jelzi. A jelzett ásatás innét néhány tíz méterre, egy holt Tarna-ág másik oldalán, már a jászberényi határban volt, 2–3 méterre a jákóhalmi határtól a Makkos erdő szélén. A Kertész-féle ásatás Nevada tanya néven került a szakirodalomba, mert a régészek által használt térképen elírták a Nemoda tanyát Nevadára, és ők ezt a forrást használták.

A leírtak és saját egyéb korábbi ismereteim, hajdani honismereti szakköri beszélgetések alapján arra a következtetésre jutottam, hogy itt – a határ akkoriban még legmagasabb pontján – évezredek óta éltek emberek, elég ha csak a már említett hatvani kultúra emlékeire gondolok. Ebből következik, hogy akár tell is lehetett ez a halom, hiszen hivatalos ásatás nem folyt itt korábban sem, s mivel a 19. század közepén éppen a központi részét turkálták össze, így pontos képet már akkor sem lehetne kapni, ha a széleken ásatás folyna. Selmeczi megerősítette azt a gyanúmat, hogy Árpád-kori falu állt itt, melyet a közeli Kertész-féle ásatás is megerősített. (Ott viszont már epipaleolitikumi leletek is előkerültek halászó-vadászó őseinktől.)

A nagy területen fekvő, laza szerkezetű falura 777 évvel ezelőtt rátörtek a tatárok, mert közismert, hogy 1241. április közepén Muhinál legyőzték IV. Béla királyunk seregét, így megnyílt az út előttük az ország belseje felé. Mivel a csatahely mindössze 100 kilométer ide, az akkori közlekedési viszonyok ismeretében is tudható, hogy néhány hét, vagy hónap elteltével eljutottak idáig. Akkori szokás szerint támadás esetén, mint a legerősebbnek – és hitük miatt is a legbiztonságosabbnak gondolt – templom épületébe menekültek a falusiak. Az sem kizárt, hogy még a Szent István által elvárt 10 falunkénti templom épült itt eredetileg a magas halmon. Csakhogy a tatárok ellen nem nyújtott védelmet a templom fala, s még ha felvették is a harcot velük, halomra gyilkolták az ide menekülteket. Innét származhat az a kép, amit Csőke Pál megörökített számunkra – a kis területen, halomra gyilkolt emberek csontvázáról, s az a kép, amit ő várnak és várvédőknek vélt.

A falu megszűnt, ha voltak is, akik elrejtőztek és túlélték, elhúzódhattak máshová, s csak a szél fütyült a gyászos halmon. Az viszont tény, mert a szájhagyomány is úgy tartja, hogy Zsigmond király idejében épült a mai Jászjákóhalma régi temploma, mely ma is áll a barokk templom gótikus részeként, de a század második feléről már dokumentum is igazolja ezt. Akik aztán megalapították a mai falut – akár a mondabeli Jakab pásztor volt az, akár más – otthagyták a romokat, s a Tarna magas partján 3 kilométerrel idébb települtek meg. Templomuk építéséhez felhasználták a széliránynak megfelelően hosszan elhúzódó, a Tarnából kifújt homokdűnét, melyet megmagasítottak kb. két és fél méterrel, s erre építették fel. Hogy tudatos volt-e, hogy éppen annyival magasabbra épült a templom, hogy egy méterrel meghaladta a régi alapszintjét, azt nem tudni. A méterrendszer ugyan akkor még nem volt feltalálva, de lehet, hogy valamilyen módon kifundálták, hogy a határ akkori legmagasabb pontján épüljön az új falu új temploma.

Fodor István Ferenc
helytörténeti kutató

Bevették a jászok a hollókői várat

Pünkösd hétfőn immáron második alkalommal vett részt a Hortiné dr. Bathó Edit etnográfus, múzeumigazgató által vezetett Jászsági Hagyományőrző Egylet a hollókői Pünkösdi Várjátékokon a Szent László Vitézei Egyesület vezetőjének, Polgár Péternek meghívására. A házigazdákon túl a Debreceni Dósa Gyalogos Bandérium, az Egri Vitézlő Oskola és a Sipeki Tüzérdandár hagyományőrzői is felsorakoztak a vár tövében a látványos viadal felelevenítésére. A korhű zenéről a Tabulatura Együttes gondoskodott.

elmúltával visszatértek a Jászságba. A Jászsági Hagyományőrző Egylet egyes tagjai aktív részesei voltak a vaskos humort sem mellőző ostromjeleneteknek, míg a többiek a várban kézműves foglalkoztatásban serénykedtek. Sok látogató tette próbára kézügyességét a jász hímzés elsajátításában, de a csigatészta is szépen tekeredett a jász asszonyok útmutatásával. A malomjátéknál egymásnak adták át a helyet fiatalok és idősek annak bizonyságául, hogy a hagyományos népi játékok alternatívát kínálnak a mobiltelefonos játékokkal

A hollókői várjáték ünnepélyes megnyitása ***Fotó: Körei Nagy József***

A gyerekek „megvédik a várat az ellenségtől” ***Fotó: Suba Bea***

Polgár Péter röviden felelevenítette a vár történetét az Anjou-kortól az 1966-ban kezdődött felújításáig, majd bemutatta a várjátékok szereplőit.

A Jászsági Hagyományőrző Egylet köszöntése kapcsán kiemelte a jászok hagyománytiszteletét, együvé tartozásuk közösségformáló erejét, szervezettségét. Megemlékezett arról, hogy a török támadások elől a jász ősök palóc földre húzódtak, majd a veszély szemben. A turisták emlékfotói őrzik a gyönyörű jász viseletet is, hiszen örvendetesen sokan kérték a közös fotózás lehetőségét.

A vár felújítási munkálatai miatt ezúttal hosszabb időre szól a búcsú abban a reményben, hogy megújult környezetben találkozhatnak újra hagyományőrzők és látogatók.

Dr. Körei Nagy Katalin újságíró

Lapunk szerzői

Bán Andrea *etnográfus, Törökszentmiklós*
Dr. Bathó Edit *etnográfus, a Jász Múzeum igazgatója, Jászberény*
Bognár Mária *újságíró, Budapest*
Csörgő Terézia, *a Lehel Vezér Gimnázium nyugalmazott kémia-biológia szakos tanára, Jászberény*
Fodor István Ferenc *helytörténeti kutató, Jászjákóhalma*
Kiss Henriett *zenetörténész, Jászberény*
Dr. Körei Nagy Katalin *újságíró, Jászberény*
Metykó Béla *helytörténeti kutató, Jászberény*
Dr. Nagy Molnár Mikós *etnográfus, a Györffy István Nagykun Múzeum igazgatója, Karcag*
Pálinkás István *író, szerkesztő, Dunaújváros*
Sárközi-Ufer Ágnes *helytörténeti kutató, Jászberény*
Sárközi Mária *kulturális szervező, Jászberény*
Fülöpszállási Székely Gábor *helytörténeti kutató, műgyűjtő, Fülöpszállás*
Varga Imre *nyugdíjas, Jászberény*

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2018. október végén jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb 2018. szeptember 30-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

* * *

Lapunk a Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma, és a jászberényi Konkoly Electro Kft. támogatásával jelenik meg.

REDEMPTIO
A jász és kun települések honismereti lapja
Megjelenik kéthavonta
Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány
Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit
A szerkesztőbizottság tagjai:
Bugyi Gábor, Farkas Kristóf Vince, Kókai Magdolna
Előkészítési munkák:
Bugyi Gábor, Papné Varga Bernadett
A kiadó és a szerkesztőség címe:
5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.
Tel./fax: 57/502-610
E-mail: jaszmuzeum@gmail.com
www.jaszmuzeum.hu
ISSN 1218-9553
Nyomdai munkák: ARTANDER Kft.
www.artander.hu